UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 340.11:343.55(478)

CORCEA NICOLAE

VIOLENȚA ÎN FAMILIE: ASPECTE JURIDICO-PENALE

SPECIALITATEA – 554.01 DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Drept penal al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova

Conducător științific:
GRAMA Mariana, doctor în drept, conferențiar universitar,
Specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Referenți oficiali:
1. CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. BERLIBA Viorel, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific Specializat:
1. BRÎNZA Sergiu, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar
2. STATI Vitalie, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar
3. TOADER Tudorel, doctor în drept, profesor universitar (România)
4. GHEORGHIȚĂ Mihai, doctor habilitat în drept, profesor universitar
5. ULIANOVSCHI Xenofon, doctor habilitat în drept, profesor universitar
6. MORARU Victor, doctor în drept, profesor universitar
7. SEDLEȚCHI Iurie, doctor în drept, profesor universitar
8. GÎRLA Lilia, doctor în drept, conferențiar universitar

Susținerea va avea loc la „___” _____ 2019, ora _____, în ședința Consiliului Științific Specializat D 30.554.01-29 din cadrul Universității de Stat din Moldova (MD 2009, Republica Moldova, mun. Chișinău, str. A. Mateevici, 60, bloc IV, aula 222).

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la „___” _____ 2019.

Secretar științific al Consiliului
Științific Specializat, dr., conf.univ. _____ STATI Vitalie

Conducător științific, dr., conf.univ. _____ GRAMA Mariana

Autor: _____

© CORCEA Nicolae, 2019

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII 4

CONȚINUTUL TEZEI 8

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI 22

BIBLIOGRAFIE 28

ADNOTARE (în limbile română, rusă şi engleză)..... 32

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. *Actualitatea temei* se atestă şi prin faptul că familia este considerată a fi locul cel mai periculos şi expus violenței, iar cazurile de violență devin latente din cauza caracterului închis al conflictelor intrafamiliale, desfăşurate în limitele unui teritoriu concret determinat (locul de trai): este mult mai probabil ca o persoană să fie lovită sau ucisă în propria familie, decât oriunde altundeva, de oricine altcineva. În cadrul acestui demers științific va fi abordată răspunderea penală pentru faptele infracționale de violență în familie prevăzute la art.201[1] CP RM. Deși violența în familie ca fenomen sociologic şi criminologic nu constituie obiectul de cercetare al prezentei teze de doctorat, clarificarea aspectelor discutabile consacrate răspunderii penale pentru fapte infracționale de violență în familie nu poate fi efectuată fără identificarea acestor puncte sensibile ale violenței în familie.

În preambulul Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului *familia este considerată mediu natural pentru dezvoltarea şi bunăstarea tuturor membrilor săi – în special a copiilor* – recunoscându-se astfel faptul că familia are cel mai mare potenţial de a proteja copiii şi de a asigura siguranţa lor fizică şi emoţională [6]. *Protecția familiei* împotriva oricăror fapte care pot leza existența acesteia constituie una dintre primele priorități ce au determinat necesitatea apărării ordinii sociale. Astfel, conform Notei informative privind starea infracţionalităţii contra vieţii şi sănătăţii persoanei, precum şi celor comise în sfera relaţiilor familiale pe parcursul a 6 luni ale anului 2018, în urma infracțiunilor cu caracter familial victime au devenit 361 femei (dintre care 23 minore), 119 bărbaţi (dintre care 10 minori), iar agresori sunt 425 bărbaţi şi 54 femei. Din numărul total de 611 cazuri de violență în familie (6 luni ale anului 2018) pentru 431 cazuri a fost inițiată procedura penală în baza elementelor constitutive ale componenței de infracțiune prevăzută de art.201[1] CP RM (Violența în familie). În perioada vizată, Poliția a eliberat 1914 ordine de restricție de urgență, în privința agresorilor familiali [26].

La nivel național, prin Legea nr.196 din 28.07.2016 a fost revizuit articolul 201[1] din Codul penal al Republicii Moldova (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.306-313). Revizuirea cadrului normativ a vizat nu doar legea penală, ci şi întregul sistem de drept, modificări esențiale fiind introduse în Codul contravențional al Republicii Moldova, nr.218 din 24.10.2008, în Legea Republicii Moldova *cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie*, nr.45 din 01.03.2007, etc. Totodată, unele deficiențe majore au rămas în textul incriminator, fiind adăugate noi erori de tehnică legislativă în materia violenței în familie, și, ca urmare, practica judiciară în materie devenind neuniformă (concluzie impusă în urma analizei practicii de aplicare a art.201[1] CP RM, baza empirică fiind formată din 204 cauze). Prin urmare, nu există un punct de vedere unitar cu privire la calificarea acțiunilor persoanelor învinuite de săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art.201[1] CP RM, comise până la intrarea în vigoare a Legii nr.196 din 28 iulie 2016.

Cu scopul de a înlătura atât divergenţele doctrinare, cât şi deficienţele legislative în domeniul răspunderii penale pentru săvârşirea infracţiunilor violentale intrafamiliale, precum şi pentru a contribui la formularea unor recomandări de aplicare a legii penale, s-a proliferat necesitatea elaborării unui demers ştiinţific. Prin urmare, toate aspectele pe care le implică răspunderea penală pentru violenţă în familie urmează să fie analizate şi soluţionate.

Încadrarea temei în preocupările naţionale şi zonale. Demersul nostru ştiinţific în domeniul juridico-penal este iniţiat în baza unor surse doctrinare de reputaţie incontestabilă în doctrina penală, elaborate de: D.Finkelhor, K.Yllö; S.L. Ryder, A.S. Kuzmenka; M.-C. Iacob; V.I. Dragomir (Rujoiu); S.-M. Petroşel; E.O. Alauhanov, N.I. Kairova; T.N. Anufrieva, A.A. Hodusov; E.A. Bagun; A.A. Baibarin, A.A. Grebenikov; M.V. Ciugunova; S.I. Dolgova; I.O. Gruntov; N.A. Golovanov; N.E. Kanadina; L.A. Kolpakova; N.V. Kotova; O.V. Pristanskaia; K.V. Samoilenko; I.A. Savicenko; O.S. Skakun; N.D. Sliusareva; O.M. Şaganova; V.I. Şahov; D.A. Şestakov; A.T. Talezari; T.G. Voievodina; V.M. Voloşin; S.Brînza, V.Stati; Gh.Fortuna; L.Gîrla, Iu.Tabarcea; I.Iacub, V.Nacu, Gh.Pavliuc, M.Botnarenco etc.

O investigaţie ştiinţifică fără a efectua *o cercetare temeinică inter- şi transdisciplinară* (criminologie, sociologie, psihiatrie judiciară, medicină legală, psihologie). Unele concepţii de natură interdisciplinară au contribuit substanţial la formularea unor concluzii şi chiar propuneri. Pentru aprofundarea cercetării, sunt relevante şi unele rezultate ştiinţifice din domenii conexe dreptului, obţinute de următorii autorii: *Criminologie* – D.A. Wolfe, P.G. Jaffe; K.Corvo, D.Dutton, W.Y. Chen; Cr. Dâmboeanu; J.Adorjani; Turliuc M.N., Karner-Huţuleac A., Dănilă O; V.N. Burlakov, D.A. Şestakov; T.M. Vaculici, V.A. Lefterov; S.T. Ahmedhanova; F.A. Melikov; N.M. Parşin; A.A. Semeno; Iu.N. Volosova; Iu.V. Zâreanova; V.Grati, L.Gorceag, S.Sîrbu, D.Ioniţa; M.Nistor, I.Bulat; *Procedura penală* – Văleanu M., Lupaşcu A., M.Poalelungi, Ig.Dolea, T.Vizdoagă; *Criminalistică* – E.L. Kozlova; *Medicina legală* – M.Ben Natan; C.A.S. Garbin; Queiroz A.P., Rovida T.A.S.; C.Buhaş; S.Dura; A.Enache, M.L. Dressler, M.Petcu; S.Hostiuc; C.G. Curcă, D.Dermengiu; A.L. Zadarnovskii; Gh.Baciu, L.Grăjdeanu, A.Bondarev; T.Rolinsky, O.Jardan; *Psihiatrie judiciară* – E.Esbec, E.Echeburua; I.Coşciug; *Psihologie* – J.L. Herman; E.B. Foa; L.E. Walker; J.Campbell; D.P. Zinca (Coman); T.D. Azarnyh; S.V. Grindeva, A.I. Tasciova; S.V. Volikova; E.V. Kufteak; N.V. Lohmatkina; E.V. Miliukova, V.Olărescu, A.-C. Veleanovici; *Pedagogie* – L. Cuznețov; *Sociologie* – A.Fitzerald; N.A. Jackson; C.Lupşe (Zglobiu); Ia.Iu. Gorfan; Ia.A. Ovseannikova; E.A. Braiţeva; M.V. Kriukova; M.P. Pislakova-Parker; N.O. Ponomarenko; I.V. Soşnikova etc.

În acest sens, se observă că unii recunosc ca sinonime categoriile *„violenţă domestică”* şi *„violenţă familială”* [33, p.23], pe când alţii îi lărgesc cadrul, incluzând toate actele de violenţă realizate în anturajul domestic al victimei (incluzând aici, pe lângă membrii de familie, şi prietenii de familie).

Alții consideră că termenul *„domestic”* nu este cel mai relevant și propun un alt termen – *„violență între parteneri”* [30, p.654], ceea ce înseamnă că victima și făptuitorul nu trebuie să împărtășească același spațiu de locuit [32, p.112-113]. Faptul ca victima trăiește sau nu sub același acoperiș cu făptuitorul nu este un lucru crucial pentru definirea violenței în familie, mai important este cât de apropiată se dovedește *relația dintre victimă și agresor* [38, p.12-13].

Gama largă de probleme pe care le suscită analiza literaturii străine în materia violenței în familie ne conduce la concluzia, conform căreia vectorul apărării valorilor sociale pe cale juridico-penală se îndreaptă spre direcție feministă [34, p.133]. Am reținut că în legislația mai multor state străine privind violența intrafamilială s-au conturat următoarele tendințe: protecția juridico-penală a inviolabilității persoanei în familie în calitate de obiect juridic special [34, p.135]; introducerea în legea penală a componențelor speciale ale infracțiunilor care incriminează fapte infracționale ce sunt îndreptate împotriva celor care fac parte din cercul familial [36, p.9-11; 35, p.7-10]; tendința legislativă de a substitui incriminarea faptelor infracționale intrafamiliale cu incriminarea faptelor infracționale săvârșite împotriva femeilor și împotriva minorilor [37, p.14-18; 40, p.9-10]; propuneri *de lege ferenda* de a înăspri răspunderea penală pentru faptele infracționale săvârșite în împrejurări caracteristice violenței în familie; liberarea de răspundere în legătura cu rezolvarea conflictului familial pe cale amiabilă; liberarea condiționată de la pedeapsa penală în legătura cu traininguri de adaptare socială [32, p.713-718].

Scopul lucrării. *Scopul lucrării* rezidă în elaborarea concepției științifico-practice privind răspunderea penală pentru violență în familie, fapte prejudiciabile incriminate la art.201^1 CP RM, în accepțiunea aspectelor *de lege lata* și *de lege ferenda*.

Obiectivele cercetării. Scopul propus poate fi atins prin realizarea următoarelor *obiective*: stabilirea conținutului obiectului juridic și al obiectului material în cazul infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; stabilirea legăturii specifice dintre subiectul și victima violenței în familie în sensul prevederilor de la art.201^1 CP RM; identificarea conținutului noțiunii *„membru de familie”* utilizate în art.201^1 CP RM, prin prisma prevederilor art.133^1 CP RM, standardelor internaționale, practicii CtEDO, precum și prin experiența unor state străine; relevarea formei și conținutului faptelor prejudiciabile specificate la art.201^1 CP RM; evidențierea particularităților ce caracterizează consumarea infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; caracterizarea urmărilor prejudiciabile și a legăturii cauzale în ipoteza infracțiunilor materiale prevăzute la art.201^1 CP RM; stabilirea conținutului (formei și tipului) vinovăției pe care făptuitorul o manifestă la comiterea infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; elucidarea trăsăturilor specifice ale motivelor și scopurilor infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; identificarea criteriilor de delimitare a infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM în raport cu alte fapte (de exemplu,

cu cele prevăzute la lit.e[1]) alin.(2) art.145 CP RM; la lit.b[2]) alin.(2) art.171 CP RM; la lit.b[2]) alin.(2) art.172 CP RM; la lit.b) alin.(2) art.175[1] CP RM; la art.163, art.287 CP RM etc.) şi extrapenale (art.63, art.78[1] şi art.78[2] Cod contravenţional) aplicabile în materia protecţiei victimelor violenţei în familie; cercetarea experienţei legislative a altor state în vederea incriminării faptelor infracţionale de violenţă intrafamilială în raport cu modelul de reglementare a răspunderii penale pentru infracţiunile prevăzute la art.201[1] CP RM, precum şi a altor fapte infracţionale conexe, menite să asigure protecţia juridico-penală a victimelor violenţei în familie; soluţionarea problemelor privind concursul de infracţiuni şi concurenţa de norme în contextul calificării faptelor în baza art.201[1] CP RM; relevarea deficienţelor de ordin tehnico-juridic ale dispoziţiilor art.201[1] CP RM, precum şi formularea de recomandări menite să contribuie la îmbunătăţirea calitativă a acestor dispoziţii.

Ipoteza cercetării este bazată pe presupunerea, conform căreia:

- prin introducerea art.201[1] CP RM se realizează protecţia juridico-penală a inviolabilităţii persoanei în familie, în legea penală fiind introduse componenţele speciale care incriminează fapte infracţionale îndreptate împotriva celor ce fac parte din cercul familial;
- noţiunea de familie în sens juridico-penal nu este identică cu cea din dreptul familiei şi din dreptul civil, fiind mai extinsă, ceea ce ar corespunde scopului protecţiei juridico-penale a inviolabilităţii persoanei în familie;
- securitatea familială în rând cu solidaritatea familială constituie obiectul juridic special la care atentează faptele infracţionale de violenţă în familie prevăzute la art.201[1] CP RM;
- legea penală nu trebuie să-i ofere protecţie juridico-penală egală oricărei persoane care se află în orice formă de conlocuire cu partenerul, iar „calitatea" şi „durata" relaţiei nu pot fi apreciate la discreţia instanţei.
- *infracţiunile violente intrafamiliale* posedă trăsături specifice comune: atentează la două obiecte; locul şi anturajul săvârşirii infracţiunii contribuie la survenirea urmărilor grave; forma vinovăţiei este totdeauna intenţia, iar motivele sunt tipice familiale; între făptuitor şi victimă există relaţii specifice.

Sinteza metodologiei de cercetare şi justificarea metodelor de cercetare alese. Întru realizarea scopului propus şi a obiectivelor punctate au fost utilizate următoarele metode de cercetare ştiinţifică: metoda logică, metoda comparativă, metoda istorică, analiza statistică etc. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei atât juridico-penale, cât şi a celei interdisciplinare, a legislaţiei penale şi extra-penale în domeniul vizat, precum şi a practicii instanţelor judecătoreşti din Republica Moldova. În calitate de punct de reper ne-a servit legislaţia Republicii Moldova şi a unor state străine (a Statelor Unite ale Americii, Israelului, Republicii Ghana, Franţei, Germaniei, Elveţiei, Suediei, Belgiei, Estoniei, Lituaniei, Letoniei, Croaţiei, Albaniei, Ungariei, României, Belarusiei etc.) ce vizează infracţiunile de violenţă în familie.

CONȚINUTUL TEZEI

În cadrul ***Capitolului 1*** **„Materiale științifice referitoare la răspunderea penală pentru infracțiunile de violență în familie”,** autorul a constatat că sursele de origine criminologică în materia violenței în familie sunt numeroase și prevalează, pe când cele juridico-penale sunt unice. Anterior, problema a fost studiată în limitele unor obiective mai vagi, și anume – în cadrul infracțiunilor violentale, comise din motive de viață comună. Doar în a doua jumătate a anilor 60 ai secolului XX a apărut o nouă ramură în criminologie – *criminologia familială,* obiectul căreia l-au constituit factorii criminogeni din sfera familială. Apariția unui nou curent criminologic a determinat primele modificări ale legii penale și, ca urmare, o nouă direcție a politicii penale din partea Statului – asigurarea protecției juridico-penale a membrilor de familie împotriva atentatelor criminale intrafamiliale [17, p.116-126]. Materialele ştiinţifice categorizate pe domenii au fost supuse unei examinări detaliate, iar analiza propriu-zisă a fost axată pe metoda prezentării acestora pe domenii *în funcţie de problematica cercetării*. Critici combative ale investigațiilor științifice străine și-au găsit expresie sugestivă în legătura cu problemele ce vizează: *definirea conceptului de violență în familie în doctrina juridico-penală străină* [13, p.46-52]; *răspunderea penală pentru violența asupra femeii în cadrul familiei* [18, p.95-108; 19, p.30-38]; *determinarea obiectului juridic generic și a obiectului juridic special al faptelor infracționale de violență în familie, precum și identificarea statutului de victimă* [20, p.98-112; 9, p.43-48; 12, p.54-60; 16, p.51-61; 11, p.49-56]*; latura obiectivă a faptelor infracționale de violență în familie* [13, p.61-70]*; violența sexuală manifestată în cadrul violenței în familie* [10, p.44-47; 19, p.30-38]*; urmările prejudiciabile cauzate în cadrul violenței în familie* [22, p.291-295; 8, p.48-55]*; motivele violenței în familie și responsabilitatea agresorilor familiali în doctrina juridico-penală și psihiatrică* [14, p.53-57; 24, p.69-70]; *necesitatea protecției juridico-penale speciale a minorilor împotriva violenței în familie* [12, p.54-60; 16, p.51-61; 15, p.62-63; 40, p.9-10; 34, p.133].

Din punct de vedere juridic, violența este folosirea forţei fizice sau a altor mijloace persuasive, pentru a aduce prejudicii unor bunuri sau o vătămare a integrităţii unei persoane. Autorul clarifică natura etimologică a expresiilor *„violență domestică”* și *„violență familială”* ca fiind sinonime și concluzionează că trăsătura determinativă a acestui tip de violență este *relația specifică dintre victimă și agresor*, iar *discrepanțele terminologice se datorează aspectelor culturale ale regiunii în care se produc astfel de fapte, precum și problemelor de traducere lingvistică*. În opinia autorului, *violența în familie ca fenomen criminologic* constituie o amenințare cu cauzarea unui prejudiciu fizic, moral sau material, exteriorizată în prezent sau în trecut, ori provocarea acestuia, ce se caracterizează prin tendința constantă de escaladare și printr-o probabilitate majoră de repetitivitate, în cadrul relației dintre

partenerii sociali, indiferent de statutul lor legal sau de domiciliu [7, p.46]. Totodată, în sens juridico-penal, *violenţa în familie ca faptă infracţională* reprezintă orice acţiune (inacţiune) fizică sau verbală săvârşită doar cu intenţie de către un membru al familiei împotriva altui membru al aceleiaşi familii, care provoacă un prejudiciu sănătăţii sau decesul victimei. Din punct de vedere juridico-penal, categoriile *abuz* şi *violenţă* trebuie tratate ca fiind identice. Pe parcursul studierii literaturii de specialitate autorul ajunge la o concluzie intermediară: *perpetuarea mentalităţii tradiţionale cu privire la statutul superior al bărbatului în familie şi legitimitatea folosirii violenţei, în baza superiorităţii sale, constituie sursa principală a violenței în familie* [7, p.44-47]. Autorul demonstrează că definiția familiei, în sens juridico-penal, nu poate fi identică cu cea întâlnită în familistică și civilistică, ***familia****, în sens juridico-penal, reprezentând un grup social de persoane unite prin relații de consangvinitate, căsnicie comune și legături afective, fundamentate pe obligațiuni reciproce de ordin moral și legal, care decurg din căsătorie, concubinaj, rudenie sau adopție* [7, p.118; 23, p.74]. Autorul manifestă dezacordul cu vectorul feminist al protecției juridico-penale a victimelor de familie, unica excepție legislativă fiind doar art.147 CP RM, însă caracterul privilegiat nu este determinat de sexul făptuitorului (mama biologică a copilului), ci de stare psihofizică însoțită de diminuarea discernământului provocată de procesul nașterii].

Reieșind din analiza surselor doctrinare, meditând asupra deficienţelor şi discrepanţelor existente la nivel legislativ, autorul a identificat mai multe situaţii de violență în familie, care, spre regret, nu au o acoperire juridico-penală certă sau sunt prezente anumite deficienţe de ordin legislativ. Un anumit procent de violență împotriva femeilor nu a fost raportat: fie din cauza că victimele considerau că vor putea singure rezolva chestiunea, fie din cauza fricii şi ruşinii [15, p. 61-70; 24, p.69-72]. S-au adus argumente că motivele violenței în familie pot fi diverse: răzbunare; gelozie; invidie; ură; interes material; motive huliganice; ură socială, națională, rasială sau religioasă etc. Totodată, violenței în familie îi sunt caracteristice unele motive speciale, cum ar fi: rolul soțului sau părintesc înțeles pervers, tendința de a domina și a controla situația, tendința de a „păstra familia", de a „reeduca" membrul de familie [8, p.48-50].

Unei investigaţii separate au fost supuse materialele ştiinţifice publicate în Republica Moldova. Autorul a constatat că textul actual al legii (art.201^1 CP RM) supus analizei juridico-penale suferă de numeroase deficienţe şi neclarităţi, ceea ce favorizează, implicit, divergenţele doctrinare, precum şi incorectitudini întâlnite în hotărârile instanţelor judecătoreşti în materia de violență în familie. În doctrina Republicii Moldova problema violenței în familie a fost analizată în mai multe direcții, însă de puțini autori: ***vectorul juridico-penal:*** S.Brînza, V.Stati; Gh.Fortuna; L.Gîrla, Iu.Tabarcea; I.Iacub, V.Nacu; Gh.Pavliuc; M.Botnarenco; N.Corcea; ***alte direcții:*** *a) vectorul*

criminologic: L.Gorceag, S.Sîrbu, D.Ioniţa; M.Nistor, I.Bulat; b) *vectorul medico-legal:* Gh.Baciu, L.Grăjdeanu, A.Bondarev; T.Rolinsky, O.Jardan; c) *vectorul psihologic:* V.Olărescu, A.-C. Veleanovici; d) *vectorul psihiatric* – I.Coşciug.

În calitate de fundament (punct de pornire) al cercetării ştiinţifice în cadrul prezentei teze de doctorat a fost recepţionată structura conceptului propusă şi implementată de către autorii S.Brînza şi V.Stati în Tratatul lor de drept penal [4, p.1006-1022]. În opinia noastră, principiile de sistematizare a problemelor pe care le evocă violenţa în familie din perspectivă juridico-penală sunt reflectate exhaustiv de aceşti autori, fiind în corespundere totală cu cerinţele legislative, doctrinare şi ale practicii judiciare în materie. În art.201^1 CP RM, sub denumirea marginală de violenţă în familie sunt reunite *şase variante-tip de infracţiuni şi trei variante agravate de infracţiuni* [5, p.55]. Autorul a constatat că legislaţia extrapenală a Republicii Moldova în domeniul definirii noţiunii de violenţă în familie nu corespunde definiţiei acceptate în legea penală, fapt care l-a îndemnat spre revizuirea cadrului normativ cu perspectiva concretizării acţiunilor şi inacţiunilor ce constituie fapta de violenţă în familie din punct de vedere juridico-penal. În special, autorul se solidarizează cu savanţii S.Brînza şi V.Stati care consideră că ar fi nocivă şi neinspirată includerea concubinilor în categoria membrilor de familie în sensul art.133^1 CP RM [3, p.2-12]. Ei pledează pentru apărarea familiei legitime rezultate din căsătorie. Favorizarea unor astfel de concepte va duce în mod inevitabil la distrugerea institutului social al familiei.

Sursele doctrinare autohtone [1, p. 3-11; 2, p.10-14; 3, p.2-12; 4, p.1006-1022; 5, p.55; 21, p.123-133; 39, p.124; 28, p.34-38; 29, p.124-130] au abordat conţinutul obiectului juridic şi al obiectului material în cazul infracţiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; legătura specifică dintre subiectul şi victima violenţei în familie în sensul prevederilor de la art.201^1 CP RM; noţiunea *„membru de familie”* utilizate în art.201^1 CP RM, prin prisma prevederilor art.133^1 CP RM; forma şi conţinutul faptelor prejudiciabile specificate la art.201^1 CP RM; consumarea infracţiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; conţinutul vinovăţiei pe care făptuitorul o manifestă la comiterea infracţiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; trăsăturile specifice ale motivelor şi scopurilor infracţiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; criteriile de delimitare a infracţiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM în raport cu alte fapte penale (de exemplu, cu cele prevăzute la lit.e^1) alin.(2) art.145 CP RM; la lit.b^2) alin.(2) art.171 CP RM; la lit.b^2) alin.(2) art.172 CP RM; la lit.b) alin.(2) art.175^1 CP RM; la art.163, art.287 CP RM etc.) şi extrapenale (art.63, art.78^1 şi art.78^2 Cod contravenţional); concursul de infracţiuni şi concurenţa de norme în contextul calificării faptelor în baza art.201^1 CP RM; deficienţele de ordin tehnico-juridic ale dispoziţiilor art.201^1 CP RM. La nivel *interdisciplinar*, autorul a identificat mai multe situaţii de violenţă în familie, care, spre regret, nu au o acoperire juridico-penală certă sau sunt prezente anumite deficienţe de

ordin legislativ. Un anumit procent de violență împotriva femeilor nu a fost raportat: fie din cauza că victimele considerau că vor putea singure rezolva chestiunea, fie din cauza fricii şi ruşinii. S-au adus argumente că motivele violenței în familie pot fi diverse: răzbunare; gelozie; invidie; ură; interes material; motive huliganice; ură socială, națională, rasială sau religioasă etc. [27, p.5-12]. Totodată, violenței în familie îi sunt caracteristice unele motive speciale, cum ar fi: rolul soțului sau părintesc înțeles pervers, tendința de a domina și a controla situația, tendința de a „păstra familia", de a „reeduca" membrul de familie.

În cadrul Capitolului 2 „Analiza juridico-penală a infracțiunilor prevăzute la art.201[1] CP RM", sintetizând problematica tratată în cadrul Capitolului 2 al prezentei teze de doctorat am demonstrat prima ipoteză a cercetării: prin introducerea art.201[1] CP RM se realizează protecția juridico-penală a inviolabilității persoanei în familie, în legea penală fiind introduse componențele speciale care incriminează fapte infracționale îndreptate împotriva celor ce fac parte din cercul familial. S-a constatat că norme privind violența intrafamilială în Codul penal al Republicii Moldova sunt repartizate în două categorii: 1) Normele juridico-penale din Partea Generală a Codului penal (art.133[1] CP RM (Membru de familie) și lit.d) alin.(1) art.131 CP RM (Fapta săvârșită în public)) – ne ajută să distingem fapta săvârșită *în public* de fapta săvârșită *în privat,* inclusiv în condiții de familie; 2) normele juridico-penale ce fac parte din Partea Specială a Codului penal care prevăd răspunderea penală pentru infracțiuni ce implică violență intrafamilială, prin indicarea expresă la existența unui raport special bazat pe relații interfamiliale dintre făptuitor și victimă). Lista întreagă de fapte infracționale cu caracter intrafamilial prevăzute în Partea Specială CP RM necesită o normă cu caracter general care ar defini noțiunea unor infracțiuni cu caracter de violență în familie. S-a acordat o atenție deosebită celor *patru variante-tip* ale infracțiunilor de violență în familie prevăzute la art.201[1] CP RM, după cum urmează: faptele prevăzute la alin.(1) art.201[1] CP RM care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății – *lit.c) alin.(2) art.201[1] CP RM;* faptele prevăzute la alin. (1) și (2) care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății – *lit.a) alin.(3) art.201[1] CP RM;* faptele prevăzute la alin. (1) și (2) care au determinat la sinucidere sau la tentativă de sinucidere – *lit.b) alin.(3) art.201[1] CP RM;* faptele prevăzute la alin. (1) sau (2) care au cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății soldată cu decesul victimei – *alin.(4) art.201[1] CP RM.* Au fost cercetate variantele agravate ale infracțiunilor de violență în familie: 1) faptele prevăzute la alin.(1) art.201[1] CP RM săvârșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei *(lit.a) alin.(2) art.201[1] CP RM)*; 2) faptele prevăzute la alin.(1) art.201[1] CP RM săvârșite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecție *(lit.b) alin.(2) art.201[1] CP RM).*

Obiectul juridic principal al faptei infracționale de violență în familie prevăzute la alin.(1) art.201^1 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la *solidaritatea* și *securitatea familială.* Se consideră că nu doar ***solidaritatea familială***, ci și ***securitatea familială*** constituie ***obiectul juridic principal*** al faptelor infracționale de violență în familie încorporate în art.201^1 CP RM [7, p.119-120]. *Obiectul juridic secundar* variază în funcție de litera sau alineatul articolului și îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea corporală, sănătatea, integritatea fizică sau psihică, onoarea și demnitatea persoanei, substanța, integritatea sau potențialul de utilizare a bunurilor ori posesia asupra bunurilor. Aici sunt incluse relațiile sociale cu privire la demnitatea membrului de familie, relațiile sociale cu privire la integritatea corporală și sănătatea membrului de familie [25, p.28]. După cum corect arată autorii S.Brînza și V.Stati, *obiectul juridic secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la: sănătatea persoanei (și integritatea fizică sau psihică a persoanei – în ipoteza maltratării) (lit.a) alin.(1) art.201^1 CP RM); libertatea fizică a persoanei (în ipoteza de izolare) sau libertatea psihică a persoanei (în ipoteza de intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei) (lit.b) alin.(1) art.201^1 CP RM); sănătatea persoanei (lit.c) alin.(1) art.201^1 CP RM) [5, p.49].

Obiectul material al infracțiunilor prevăzute la alin.(1), (2), (3) și (4) art.201^1 CP RM îl reprezintă corpul persoanei. Excepția o constituie fapta infracțională de violență în familie în modalitatea sa prevăzută la lit.b) alin.(1) art.201^1 CP RM, deoarece asemenea influențe se produc asupra psihicului persoanei, și nu asupra corpului. De asemenea, ca obiect material al infracțiunii în cauză pot să apară bunurile mobile sau imobile aparținând victimei, care sunt sustrase, distruse, deteriorate etc. [3, p.2-3]

Fapta infracțională prevăzută la lit.a) alin.(1) art.201^1 CP RM are *o componență materială*, fiind stabilite în mod obligatoriu următoarele semne obiective: 1) *fapta infracțională (acțiunea sau inacțiunea)* manifestată prin maltratare, alte acțiuni violente; 2) *urmarea prejudiciabilă* sub formă de vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății; 3) *legătura de cauzalitate* dintre fapta infracțională și urmările prejudiciabile survenite. În sens juridico-penal, termenul *maltratare* constituie o faptă infracțională (acțiune, inacțiune) săvârșită cu intenție, exprimată în exercitarea influenței fizice asupra organismului unei alte persoane; în lăsarea acestei persoane împotriva voinței sale, în condiții primejdioase pentru viața și sănătatea ei, îndreptată spre cauzarea prejudiciului vieții, sănătății, inviolabilității fizice; în cauzarea suferințelor fizice sau psihice; în restricționarea libertății fizice sau în constrângerea victimei la săvârșirea de către aceasta a unor acțiuni (inacțiuni) indezirabile. Prejudiciul sănătății cauzat în urma maltratării nu este legat de pierderea capacității de muncă, ci în tulburarea neînsemnată a sănătății fiind exprimată în dureri fizice, stare de slăbiciune, suferințe fizice îndelungate însoțite de stări psihice negative sub diverse forme [36, p.9]. Maltratarea se distinge de oricare

dintre formele de violenţă prin relaţia de dependenţă ce există între persoana maltratată şi cea maltratantă [5, p.49]. În sensul lit.a) alin.(1) art.201^1 CP RM, *alte acţiuni violente* presupun toate manifestările brutale, constrângerile fizice de orice natură, precum şi orice contact fizic nedorit care ar putea cauza vătămare uşoară a integrităţii corporale sau a sănătăţii. Astfel de acţiuni sunt de obicei recurente şi escaladează atât în frecvenţă, cât şi în severitate.

Fapta de izolare în sensul lit.b) alin.(1) art.201^1 CP RM *presupune forma violenţei sociale* fiind o modalitate de utilizare a diferitor forme de exercitare a controlului asupra victimei violenţei în familie, care are ca şi scop izolarea socială [21, p.123]. Suntem de acord cu autorii S.Brînza şi V.Stati care argumentează că impunerea izolării prin detenţie, inclusiv în locuinţa familială, se va califica în baza art.166 CP RM, nu conform art.201^1 CP RM. Deposedarea de actele de identitate se va califica în baza alin.(2) art.360 CP RM, nu potrivit art.201^1 CP RM [4, p.1012]. *Intimidarea* (lit.b) alin.(1) art.201^1 CP RM) constituie formă de violenţă emoţională şi verbală în familie. În realitate, *intimidarea este înfricoşarea victimei prin diverse metode*. Intimidarea constituie urmarea prejudiciabilă a abuzului emoţional şi nu o faptă, că aceasta, de fapt, constituie urmarea prejudiciabilă a abuzului emoţional şi nu o faptă. Autorul consideră că ar fi mai corect folosirea termenului de *ameninţare* care, la rândul ei, conduce la intimidare. Persoana devine intimidată în urma ameninţărilor directe, de confruntare deschisă, sau indirecte, de confruntare oblică, prin situaţie. Ea constituie o formă de sine stătătoare a violenţei psihologice exercitate asupra victimei. Ameninţarea cuprinde pericolul iminent de realizare a acesteia. Privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existenţă primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare uşoară a integrităţii corporale sau a sănătăţii (lit.c) alin.(1) art.201^1 CP constituie *violenţa economică* face parte din violenţa familială cu caracter mixt. Victima este menţinută într-o stare de dependenţă faţă de agresor. În opinia autorului, este corectă şi relevantă definiţia violenţei economice dată de autorul Gh.Fortuna, conform căruia, *violenţa economică* desemnează privarea intenţionată de către un membru al familiei a unui alt membru al familiei de spaţiu de locuit, hrană, îmbrăcăminte şi altă avere sau mijloace, de care se bucură victima în conformitate cu legislaţia în vigoare, care poate să conducă la decesul acesteia sau la înrăutăţirea sănătăţii fizice sau mintale [39, p.124; 21, p.123-133]. *Neglijarea* în sensul li.c) alin.(a) art.201^1 CP RM este acţiunea (deseori inacţiunea) în cadrul căreia persoanei (deseori copilului) nu-i sunt satisfăcute de către adult nevoile biologice, emoţionale, de dezvoltare fizică şi psihică, i se limitează accesul la educaţie. *Violenţa prin deprivare/ neglijare* reprezintă forma non-fizică a violenţei. Împărtăşim opinia doctrinară a autorilor S.Brînza şi V.Stati, conform căreia, în cazul săvârşirii infracţiunii de violenţă în familie în forma neglijării nu este necesară aplicarea suplimentară a alin.(1) art.162 sau a alin.(1) art.163 CP RM, aceasta deoarece vom fi în prezenţa concurenţei dintre norma generală şi norma specială. Dacă

într-un astfel de caz se produce din imprudenţă decesul victimei ori vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii acesteia, calificarea se va face în baza lit.c) alin.(1) art.201^1 şi art.149 sau 157 CP RM [5, p.51]. Modalităţile cu caracter alternativ ale faptei infracţionale de violenţă în familie vor avea loc numai în cazul în care *au provocat victimei vătămare uşoară a integrităţii corporale sau a sănătăţii***.** Răspunderea contravenţională pentru violenţă în familie (art.78^1 din Codul contravenţional) survine în cazul în care a avut loc *maltratarea sau alte acţiuni violente, comise de un membru al familiei în privinţa altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrităţii corporale*. Violenţa sexuală, care ia forma infracţiunii prevăzute la lit.b^2) alin.(2) art.171 CP RM, nu poate fi calificată în baza art.201^1 CP RM. Cu alte cuvinte, raportul sexual săvârşit prin constrângere fizică sau psihică sau profitând de imposibilitatea victimei de a se apăra ori de a-şi exprima voinţa – de către un membru al familiei asupra unui alt membru al familiei – atrage răspunderea numai conform lit.b^2) alin.(2) art.171 CP RM. În acest caz, lit.b^2) alin.(2) art.171 CP RM reprezintă o normă specială în raport cu art.201^1 CP RM.

Latura subiectivă a infracţiunii de violenţă în familie în una din modalităţile infracţionale prevăzute la alin.(1) art.201^1 CP RM se caracterizează, în primul rând, prin vinovăţie sub formă de intenţie directă sau indirectă. În acest sens, violenţa în familie presupune manifestarea intenţiei în raport cu oricare dintre urmările prejudiciabile pe care le implică.

Semnul obligatoriu al violenţei în familie care a provocat sinuciderea victimei sau tentativa de sinucidere este stabilirea legăturii de cauzalitate dintre actele de violenţă în familie şi sinuciderea victimei sau tentativa de sinucidere. Dacă victima s-a sinucis sau a încercat să se sinucidă din alte motive, care nu sunt determinate de fapta de violenţă în familie, iar decizia de a se sinucide nu se află în legătura de cauzalitate cu fapta săvârşită, atunci răspunderea penală se va exclude. Decesul victimei trebuie să se găsească într-o legătură de cauzalitate directă cu vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii. Această legătură de cauzalitate trebuie să fie cuprinsă de vinovăţia făptuitorului. Dacă decesul victimei a fost determinat în mare parte de starea de sănătate a victimei, caz în care este suficientă orice influenţare din afară pentru a fi posibil sfârşitul letal, atunci cele comise nu pot fi calificate potrivit alin.(4) art.201^1 CP RM.

În planul laturii subiective, infracţiunea specificată la alin.(4) art.201^1 CP RM se caracterizează prin intenţie faţă de urmările prejudiciabile primare şi prin imprudenţă faţă de urmările prejudiciabile secundare. Dacă decesul victimei s-a produs ca urmare a vătămării grave a integrităţii corporale sau a sănătăţii, cauzate însă din imprudenţă, cele comise alcătuiesc infracţiunea de lipsire de viaţă din imprudenţă (art.149 CP RM). La delimitarea infracţiunii prevăzute la alin.(4) art.201^1 CP RM de omorul intenţionat (art.145 CP RM) trebuie luate în calcul toate circumstanţele cazului (caracterul mijloacelor

aplicate, localizarea plăgilor, numărul loviturilor aplicate etc.); nu poate fi luată ca criteriu de delimitare durata perioadei ce s-a scurs de la cauzarea plăgii până la momentul decesului victimei. Or, decesul care s-a produs imediat după cauzarea plăgii, fără a fi luate în considerare celelalte circumstanțe, obiective și subiective, nu este o condiție suficientă pentru a exclude orice incertitudine în ce privește prezența la făptuitor a intenției de a lipsi de viață victima. Dacă violența în familie a cauzat vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, care, la rândul său, a provocat decesul victimei din imprudență, atunci calificarea trebuie făcută în baza alin.(4) art.201^1 CP RM, iar aplicarea răspunderii în baza alin.(4) art.151 CP RM se exclude, deoarece în urma concurenței dintr-o normă generală (alin.(4) art.151 CP RM) și una specială se va aplica norma specială (alin.(4) art.201^1 CP RM). În situația concurenței dintre art.146, 147 sau 148 CP RM, pe de o parte, și alin.(4) art.201^1 CP RM, pe de altă parte, urmează a fi aplicat numai art.146, art.147 sau art.148 CP RM. În astfel de cazuri, se exclude aplicarea răspunderii în baza alin.(4) art.201^1 CP RM. Există tentativă la infracțiunea de omor, și nu infracțiunea de vătămare corporală, chiar și atunci când loviturile aplicate victimei nu au pus în pericol grav viața acesteia, dacă faptele în materialitatea lor demonstrează că inculpatul a acționat cu intenția manifestă de a ucide.

Dacă până la operarea modificărilor legislative *calitatea de membru de familie trebuia să existe în momentul săvârșirii faptei*, atunci astăzi, în lumina amendamentelor, chiar dacă această calitate a încetat (de exemplu, calitatea de soț (soție) a încetat ca urmare a desfacerii căsătoriei prin divorț), această împrejurare nu va influența la calificarea faptei potrivit alin.(1) art.201^1 CP RM (se atribuie atât în condiția locuirii separate, cât și în condiția conlocuirii). Agravanta prevăzută la lit.a) alin.(2) art.201^1 CP RM nu poate fi aplicată în cazul în care făptuitorul, pe lângă membrul de familie, a agresat-o și pe o altă persoană care nu are acest statut special. În cazul acesteia cele săvârșite urmează a fi calificate în baza articolelor din Partea Specială a Codului penal care prevăd răspunderea penală pentru infracțiuni contra sănătății persoanei.

În opinia autorului, în cazul violenței în familie, aceasta va constitui *faptă infracțională săvârșită prin încălcarea grosolană a ordinii publice* atunci când ea va avea loc în plină stradă sau într-un alt loc public în sensul art.131 CP RM, deoarece se atestă extinderea actelor infracționale intrafamiliale în afara familiei propriu-zise, are loc escaladarea violenței din forma ei privată în formă publică, deseori cu implicarea persoanelor străine care încearcă să prevină, să curmeze sau să-l oprească pe făptuitor. Prin urmare, cele comise de făptuitor prezintă două infracțiuni de sine stătătoare: violență în familie (art.201^1 CP RM) și huliganism (art.287 CP RM).

Studiind dreptul penal comparat, ținând cont de tendința legiuitorilor de a atenua răspunderea penală a agresorului familial sau de a-l absolvi de la răspunderea penală, autorul consideră oportună introducerea în Partea Generală a Codului penal al Republicii Moldova a unei norme juridico-penale de sine

stătătoare care ar stabili *posibilitatea de liberare de la răspundere penală a persoanelor care au comis fapte infracționale ușoare sau mai puțin grave și care au exprimat consimțământul pentru trecerea cursului de reabilitare psihologică*. În cadrul acestei norme ar fi binevenită introducerea liberării de la răspunderea penală în legătura cu soluționarea conflictului pe cale pașnică.

În cadrul ***Capitolului 3 „Rezultatele obținute în materia răspunderii penale pentru faptele infracționale de violență în familie prevăzute la art.201[1] CP RM"*** autorul a supus discuției rezultatele obținute și le-a divizat în trei subcapitole: 1) rezultatele obținute în cercetarea variantei-tip a infracțiunii de violență în familie prevăzute la alin.(1) art.201[1] CP RM; 2) rezultatele obținute în cercetarea variantelor-tip și variantele agravate ale infracțiunii de violență în familie prevăzute la alin.(2), (3) și (4) art.201[1] CP RM; 3) rezultatele obținute în cercetarea aspectelor juridico-penale referitoare la victima și subiectul infracțiunilor de violență în familie.

Autorul a arătat că definiția familiei, în sens juridico-penal, nu poate fi identică cu cea întâlnită în *dreptul civil*. Prin urmare, ca una relevantă propunem următoarea definiție a familiei: *familia,* în sens juridico-penal, reprezintă un grup social de persoane unite prin relații de consangvinitate, căsnicie comună și legături afective, fundamentate pe obligațiuni reciproce de ordin moral şi legal ce decurg din căsătorie, concubinaj, rudenie sau adopție. În opinia noastră, nu contează structura sau forma de organizare a familiei, ci *„calitatea"* acestei familii, materializată în relaţii afective şi adecvate, inclusiv cele de comunicare între membrii familiei, în stilurile educaţionale ale părinţilor, în strategiile de control parental, în practicile cotidiene parentale şi în comportamentul moral [20, p.106]. Pe cale empirică s-a demonstrat că actele de violență în familie se produc în *familii secundare* (căsătorie, concubinaj) – 152 de cazuri, ce constituie 74,5% din numărul total de cazuri; iar în *familiile de origine* (unde făptuitorii locuiesc împreună cu părinții sau alți membri ai familiei) doar în 52 de cazuri, ce constituie 25,5% din numărul total de cazuri. Actele de violență în familie împotriva părinților sunt săvârșite în proporții egale în localitatea rurală și în localitatea urbană [7, p.237-253; 15, p.61-70].

Inviolabilitatea persoanei în familie nu poate constitui obiectul juridic special al violenței în familie. Inviolabilitatea persoanei la general constituie un concept destul de larg și ar fi absolut eronat să-l recunoaștem în calitate de obiect juridic special distinct.

Autorul consideră că nu doar <u>*solidaritatea familială*</u>, ci și <u>*securitatea familială*</u> constituie ***obiectul juridic principal*** al faptelor infracționale de violență în familie încorporate în art.201[1] CP RM. *Solidaritatea familială* constituie o anumită ideologie familială bazată pe un ansamblu de valori și aptitudini familiale [7, p.119-120]. Relațiile de familie funcționează nu doar ca rapoarte juridice, deoarece există multe interese familiale care *a priori* nu pot fi reglementate juridic, cum ar fi unicitatea spirituală a membrilor de familie; obligațiuni morale reciproce; sentimente de rudenie etc., însă necesită

unele garanții juridice de securitate, inclusiv asigurarea juridică a inviolabilității lor [7, p.109]. Astfel, prin *securitate familială* trebuie de înțeles bunăstarea socială, fizică, psihică (spirituală, intelectuală, emoțională), educațională şi financiar-materială a fiecărui membru de familie, care are dreptul de a fi liber de la pericole de tip extra- şi intrafamilial [7, p.122]. Se arată că *interesele de securitate familială* trebuie luate în considerare la construirea componenților infracționale din cadrul Părții Speciale a Codului penal, precum şi la formularea prevederilor normative din cadrul Părții Generale. De subliniat că securitatea familială nu poate fi realizată fără solidaritatea acesteia, bazată pe sentimente şi legături de afectivitate, intimitate şi obligații morale reciproce.

Noțiunea de *izolare*, utilizată la lit.b) alin.(1) art.201^1 CP RM, este una estimativă. Ea nu este definită în cadrul unui act normativ. Drept urmare, există pericolul de evaluare cu aproximația limitelor care marchează sfera de incidență a noțiunii de izolare. Într-adevăr, abuzatorii folosesc adesea izolarea ca strategie. Izolarea poate fi *fizică* – victimei nu-i este permis să-şi viziteze familia şi prietenii, precum şi *ideologică* – îi este permisă numai aderarea la viziunile abuzatorului [16, p.69]. Autorul argumentează dezincriminarea faptei de izolare. Aceasta din următoarele considerente: *în primul rând*, este o categorie estimativă şi diferă de la caz la caz, prin urmare, această interpretare poate să conducă la interpretarea defavorabilă a legii penale ce vine în contradicție cu prevederile alin.(2) art.3 CP RM, în conformitate cu care *interpretarea extensivă defavorabilă şi aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise;în al doilea rând*, fapta de izolare neurmată de careva consecințe prejudiciabile nu atinge pragul prejudiciabilității cerut de legea penală şi, potrivit prevederilor alin.(2) art.14 CP RM, *„nu constituie infracţiune acţiunea sau inacţiunea care, deşi, formal, conţine semnele unei fapte prevăzute de prezentul cod, dar, fiind lipsită de importanţă, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracţiuni"; în al treilea rând,* nu ar fi rezonabil să existe norme speciale ce prevăd răspunderea contravențională pentru unele forme de izolare, cum ar fi art.64, art.78^2 din Codul contravențional, iar norma generală să fie prevăzută în Partea Specială a Codului penal. Reieşind din cele expuse, se concluzionează că incriminarea faptei de izolare în formularea existentă nu rezistă realității juridice şi urmează a fi înlăturată. Autorul notează că noțiunea *„intimidare"* nu este cea mai relevantă şi oportună pentru a fi inserată în textul legii penale ca o acțiune sau o inacțiune prin care se manifestă violența în familie: 1) atât izolarea, cât şi intimidarea fac parte din abuzul emoțional sau violența psihologică definită prin Legea RM nr.45 din 01.03.2007, în accepțiunea noastră, sunt categorii identice; totodată, precedând şi acompaniind celelalte forme de violență sau abuz, *abuzul emoțional* constă în expunerea repetată a persoanei la situații al căror impact emoțional depăşeşte capacitatea sa de integrare psihologică; 2) legiuitorul incorect a perceput şi a expus sensul termenului de *„intimidare"* – din textul dispoziției se observă că este vorba despre o faptă de intimidare. În opinia noastră, intimidarea este, de

fapt, consecința unor fapte infracționale. Autorul consideră că noțiunea de intimidare este una estimativă, deoarece are importanță dacă victima este intimidată sau nu. În prim-plan se pune că victima percepe o astfel de situație ca una înfricoșătoare.

Efectuând analiza comparativă a faptei infracționale de violență în familie sub forma de *izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei (lit.b) alin.(1) art.201[1] CP RM)* și a faptei contravenționale de acte de persecuție (art.78[2] din Codul contravențional) autorul observă: în ambele cazuri victima este supusă abuzului psihologic (emoțional) aproape identic după formă și conținut, însă efectele juridice ale acestui comportament sunt diferite – într-un caz survine răspunderea penală, într-un alt caz – răspunderea contravențională. În opinia autorului, răspunderea contravențională este suficientă, iar modalitatea prevăzută la lit.b) alin.(1) art.201[1] CP RM ar trebui să fie exclusă din legea penală.

Metode și mijloace de săvârșire a infracțiunilor de violență în familie. Ținând cont de particularitățile faptice ale manifestărilor violentale în familie și în urma analizei aprofundate a celor 204 cauze penale selectate din Arhivele judecătoriilor Sângerei, Bălți, sec.Centru mun.Chișinău, sec.Râșcani mun.Chișinău, sec.Ciocana mun. Chișinău, pentru perioada anilor 2011-2015 (semestrul I) (Anexa 1), am obținut următoarele rezultate privind ***repartiția cazurilor după mecanismul de producere a leziunilor constatate:*** *lovirea activă cu pumnii și(sau) picioarele, zgâriere, comprimare, muşcătură etc*. – 89 de cazuri (43,63%); *lovirea activă cu corp dur (bâtă, unelte de bucătărie, nuia etc.)* – 50 de cazuri (24,51%); *lovirea activă urmată de cădere* – 37 de cazuri (18,14%); *lovirea cu obiecte tăietoare-înțepătoare (cuțit, topor, șurubelniță, sapă etc.)* – 28 de cazuri (13,72%) [7, p.247-248]. În urma studiului nostru s-au confirmat rezultatele descrise recent în literatura străină [31, p.72-76] – *regiunea cap-gât constituie cea mai afectată porțiune a corpului uman în cazurile de violență domestică*. Pentru demonstrarea celor expuse ne-am propus verificarea acestor ipoteze, și într-adevăr, analizând cu meticulozitate mai multe cauze penale am observat că în majoritatea absolută a acestora făptuitorul atentează la fața victimei, în special în cazuri în care în calitate de victimă este femeia ori minorul.

La nivel interdisciplinar, am găsit că violența în familie poate include *un singur episod* sau *mai multe acte de violență*, formând un model de comportament abuziv prin exercitarea controlului. Violenţa se poate întâlni atât în familiile bogate, cât şi în cele sărace, în familiile monoparentale şi în cele cu ambii părinţi. Pot fi întâlnite forme de violenţă asupra femeii, bărbatului, persoanei vârstnice şi asupra copilului. Majoritatea absolută a cazurilor de violență în familie ia loc într-un loc privat, închis, unde pătrunderea altor persoane pentru acordarea asistenței necesare, chiar și a celei medicale, devine aproape imposibilă. Paradoxal, dar familia devine locul perfect al violenței. Am demonstrat că actele de violență în familie au loc deseori anume în *familii*

secundare (căsătorie, concubinaj) – 152 de cazuri, ce constituie 74,5% din numărul total de cazuri; iar în *familie de origine* (unde făptuitorii locuiesc împreună cu părinții sau alți membrii ai familiei) doar în 52 cazuri, ce constituie 25,5% din numărul total de cazuri. În cadrul tuturor modalităților infracționale ale violenței în familie legiuitorul operează cu *prezumția cunoașterii legăturii de familie existente între făptuitor și victimă.* Această prezumpție are un efect juridic deosebit: gradul de probabilitate al acestei *„cunoașteri"* crește substanțial în așa o măsură, încât această prezumție devine incontestabilă.

Din punct de vedere juridico-penal și criminologic, izolarea și intimidarea sunt doar niște exemple ale unor tactici de menținere a acestui control, lista cărora, de fapt, este cu mult mai largă și nu poate fi redusă doar la acestea. Formularea actuală a scopului ca atare se referă nu doar la fapta prevăzută la lit.b) alin.(1) art.201^1 CP RM, ci la toate modalitățile infracționale ale faptei de violență în familie. Prin urmare, se optează pentru *eliminarea oricăror referiri la scopul special*. Manifestări violentale în familie au loc nu doar în cazuri în care făptuitorul exercită controlul asupra relației, dar și în alte cazuri, inclusiv când făptuitorul intenționează să părăsească această relație. S-a arătat că motivele femeilor și a bărbaților în cazurile de violență în familie se deosebesc substanțial. Femeia purcede la actul de violență în familie în stare de disperare, fiind convinsă că prin această metodă îl va pedepsi pe agresor și se va izbăvi de la teroare pe viitor. Prin contrast, actele de violență în familie săvârșite de bărbați constituie un model de comportament care face parte din *„strategia re-educării"* și impunerii de control asupra altor membri de familie, susținut de tradiții patriarhale

În urma studiului nostru empiric am stabilit că acte de violență în familie soldate cu vătămări corporale neînsemnate au fost constatate în 41,18% de cazuri, adică în aproape jumătate de cazuri [24, p.61-70].

Pe parcursul cercetării noastre științifice am clarificat natura juridico-penală a semnului calificativ prevăzut la ***lit.a) alin.(2) art.201^1 CP RM „săvârșite asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei".*** Violența în familie săvârșită asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei constituie o infracțiune unică; totodată, această faptă infracțională presupune pluralitatea de victime (două sau mai multe persoane, de obicei soția și copilul minor sau ambii părinți ai făptuitorului asupra cărora el săvârșește infracțiunea). Este posibilă transformarea (extinderea) intenției pe parcursul actelor de violență în familie în cazul în care în cadrul conflictului intrafamilial făptuitorul execută violența inițial asupra unui singur membru de familie, iar pe parcursul acestui conflict extinde acțiunile și asupra altor membri. Varianta clasică este atunci când mama devine victima comportamentului infracțional din partea tatălui și copilul se implică în ceartă, fiind agresat și el. Nu rareori se întâmplă și o situație diametral opusă: când copilul este supus agresiunilor din partea unui părinte, dar un alt părinte se implică activ pentru a-l proteja și la fel este agresat. Cu toate că motivele pot fi identice, tipurile intenției pot fi diferite, spre

exemplu: unui membru al familiei prejudiciul i se cauzează cu intenție directă, iar celuilalt – *cu intenție indirectă*. Important este ca intenția de a săvârși fapta prevăzută la alin.(1) art.201^1 CP RM asupra a doi sau a mai multor membri ai familiei să se formeze fie până la săvârșirea faptei prevăzute la alin.(1) art.201^1 CP RM asupra primei victime, fie în procesul de realizare a acțiunii (inacțiunii) prevăzute la alin.(1) art.201^1 CP RM asupra primei victime. În caz contrar, cele săvârșite vor forma concursul dintre două sau mai multe infracțiuni prevăzute la alin.(1) art.201^1 CP RM. Agravanta prevăzută la lit.a) alin.(2) art.201^1 CP RM nu poate fi operată în cazul în care făptuitorul, pe lângă membrul de familie, a agresat-o și pe o altă persoană care nu are acest statut special. În cazul acesteia cele săvârșite urmează a fi calificate în baza articolelor din Partea Specială a Codului penal care prevăd răspunderea penală pentru infracțiuni contra sănătății persoanei, iar agravanta prevăzută la lit.a) alin.(2) art.201^1 CP RM nu se va aplica.

Într-o altă ordine de idei pe parcursul cercetării s-au clarificat punctele-cheie ale agravantei prevăzute la ***lit.b) alin.(2) art.201^1 CP RM (Faptele prevăzute la alin.(1) săvârşite în legătură cu solicitarea sau aplicarea măsurilor de protecţie)*** fiind următoarele: ea se referă la latura subiectivă a faptei de violență în familie; ea desemnează motivul săvârșirii violenței în familie care răspunde la întrebarea: în legătura cu ce a fost comisă această faptă; ea arată cert la caracterul repetitiv al incidentelor de violență în aceeași familie. Astfel, există *un atentat primar*, în legătura cu care s-a solicitat luarea măsurilor de protecție a victimei din partea autorităților competente, și *un atentat secundar* întreprins împotriva victimei din motivul că aceasta s-a adresat pentru luarea măsurilor de protecție. Introducerea normei juridico-penale privind neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie prin Legea Republicii Moldova nr.196 din 28.07.2016, a determinat o altă etapă în practica judiciară existentă în materia faptelor repetate de violență în familie – au apărut numeroase cazuri de încadrare prin concurs a faptelor de violență în familie prevăzute la art.201^1 C PRM și art.320^1 CP RM.

În lumina prevederilor de ***la lit.a) alin.(3) art.201^1 CP RM – „au cauzat vătămarea gravă a integrităţii corporale sau a sănătăţii”,*** autorul a observat că pericolul pentru viață este o caracteristică a vătămării grave, nu o urmare a vătămării grave. *În funcție de gravitatea leziunilor,* am identificat următoarele date: vătămări corporale neînsemnate – 84 de cazuri (41,18%); vătămări corporale ușoare – 65 de cazuri (31,86%); vătămări corporale de gravitate medie – 27 de cazuri (13,24%); vătămări corporale grave – 8 cazuri (3,92%); vătămări corporale grave care au condus la decesul victimei – 7 cazuri (3,43%); violență în familie non-fizică (emoțională, verbală) – 13 cazuri (6,37%) [24, p.61-70].

Autorul a oferit răspuns la ipoteza formulată la începutului cercetării științifice propriu-zise, conform căreia legea penală nu trebuie să-i ofere protecție juridico-penală egală oricărei persoane care se află în orice formă de conlocuire cu partenerul, iar *„calitatea”* și *„durata”* relației nu pot fi apreciate la

discreția instanței. Astfel, dacă până la operarea modificărilor legislative calitatea de membru de familie trebuia să existe în momentul săvârșirii faptei, atunci astăzi, în lumina amendamentelor, chiar dacă această calitate a încetat, această împrejurare nu va influența la calificarea faptei potrivit alin.(1) art.201^1 CP RM (se atribuie atât în condiția locuirii separate, cât și în condiția conlocuirii). Însă, judecătorului îi va reveni un val de întrebări de conotație etico-morală și de logică juridică care pot apărea în legătura cu convietuirea faptică admisă dintre actualii sau foștii parteneri. Lărgirea listei persoanelor considerate membri de familie conduce la situații lipsite de logică și etică. Autorul se pronunță împotriva acestor amendamente. În plus, legiuitorul urmează să concretizeze că este vorba, de fapt, despre rudele apropiate, ceea ce ar corespunde și cu prevederile alin.(4) art.134 CP RM, și nu de termenii „rudele" și „afinii" întâlnite în dispoziția art.133^1 CP RM.

În cadrul investigației s-a arătat că în mai multe cazuri actele de violență în familie au fost îndreptate împotriva a doi sau a mai multor membri ai familiei, victime devenind concubina și copiii, soția și copiii, ambii părinți, soția și soacra etc. [7, p.247]. La capitolul *„repartiția cazurilor de agresiune în funcție de sexul victimei"* autorul a stabilit că victimizarea femeilor (soție, fosta soție, concubină, mamă, bunică, fiică, soră) se întâlnește cu mult mai des decât victimizarea bărbaților (tată, frate, soț, fost soț, concubin, ginere, fecior), care se întâlnește doar la nivel de cazuistică și când au fost agresați copii minori de gen masculin. Astfel, din numărul total de sentințe adunate (204) în 192 de cazuri (94,12%) inculpații erau de *gen masculin*, iar de *gen feminin* în doar 12 cazuri (5,88%). Autorul concluzionează că fapta infracțională de violență în familie este săvârșită cel mai des împotrivă femeilor și poartă un caracter cert discriminatoriu [7, p.247]. Caracteristică situațională observată în majoritatea cazurilor de violență în familie se impune a fi săvârșirea faptei în stare de ebrietate alcoolică. Astfel, la momentul comiterii faptei, în stare de ebrietate alcoolică s-au aflat 165 de persoane, ceea ce constituie 80,88% din numărul total de cazuri (204). În ceea ce ține de repartiția cazurilor în funcție de locul unde s-a produs fapta de violență în familie, am stabilit următoarele: *în familia de origine* – 52 de cazuri (25,5%); *în familia secundară* – 152 de cazuri (74,5%). Autorul a stabilit că: *violența în familie săvârșită în mod repetat sau sistematic* constituie 117 cazuri (57,35%), iar *violența în familie săvârșită pentru prima dată* – 87 de cazuri (42,65%) [24, p.61-70]. Efectuând analiza celor 52 de cazuri selectate de violență săvârșită în familia de origine, s-a evidențiat că în 50 de cazuri făptuitorul era de gen masculin (fecior). Doar într-un singur caz fiica și-a agresat mama. Într-un alt caz nepoata și-a agresat bunica.

Autorul a găsit că agresorul vârstnicului este, de obicei, un bărbat de vârstă medie (33-40 ani); locuiește împreună cu mama sau cu ambii părinți; face abuz de alcool; nu are familie secundară (căsătorie oficială, concubinaj); nu lucrează; anterior a suferit un eșec social; duce un mod de viață parazitar;

manifestă un comportament agresiv față de mamă, tată sau ambii părinți; el însuși în copilăria precoce a fost agresat fizic de părinți [9, p.43-44]. Autorul a demonstrat pe cale empirică că victima vârstnică a violenței în familie este deseori persoană peste 55 de ani; cel mai adesea femeia (mama, bunica, mai rar ambii părinți); persoană fără roluri în societate, marginalizată și exclusă social, discriminată pe criteriul vârstei; cu capacitate de apărare diminuată, mobilitate diminuată, și-a pierdut autonomia, incapabilă de a se îngriji, iar necesitățile de îngrijire depășesc capacitățile îngrijitorului; sociodependentă [7, p.266-67].

CONCLUZII ŞI RECOMANDĂRI

Rezultatele obținute ale prezentei teze de doctorat s-au exprimat în următoarele: 1) a fost stabilit conținutul obiectului juridic și al obiectului material în cazul infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM [25, p.28-31; 24, p.69-72; 20, p.98-112]; 2) a fost demonstrată legătura specifică dintre subiectul și victima violenței în familie în sensul prevederilor de la art.201^1 CP RM [25, p.28-31; 24, p.69-72; 18, p.95-100]; 3) a fost analizată forma, conținutul faptelor și consumarea infracțiunilor specificate la art.201^1 CP RM [25, p.28-31; 24, p.69-72;]; 4) a fost stabilit conținutului (forma și tipul) vinovăției pe care făptuitorul o manifestă la comiterea infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM [25, p.28-31; 24, p.69-72;]; 5) au fost demonstrate trăsăturile specifice ale motivelor și scopurilor infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM [25, p.28-31; 24, p.69-72;]; 6) au fost identificate criteriile de delimitare, cazurile de concurs și concurența de norme în contextul calificării faptelor infracționale în baza art.201^1 CP RM și în raport cu alte fapte penale și extrapenale aplicabile în materia protecției victimelor violenței în familie [25, p.28-31; 24, p.69-72; 23, p.70-72]; 7) a fost cercetată experiența legislativă a unor state străine în vederea incriminării faptelor infracționale de violență intrafamilială în raport cu modelul de reglementare a răspunderii penale pentru infracțiunile prevăzute la art.201^1 CP RM, precum și a altor fapte infracționale conexe, menite să asigure protecția victimelor violenței în familie [25, p.28-31; 24, p.69-72; 24, p.69-72;]; 8) au fost sintetizate deficiențele de ordin tehnico-juridic ale dispozițiilor art.201^1 CP RM [25, p.28-31; 24, p.69-72;]; 9) au fost propuse recomandări menite să contribuie la îmbunătățirea calitativă a acestor dispoziții [25, p.28-31; 24, p.69-72; 23, p.70-72].

Datorită tratării complexe a obiectului de cercetare, a fost soluționată ***problema ştiinţifică actuală de importanţă majoră*** care constă în: fundamentarea științifică a elementelor și semnelor constitutive ale infracţiunilor de violență în familie prin prisma legii penale şi practicii judiciare, precum şi înaintarea unui set de recomandări sub aspect *de lege ferenda*, fapt de natură să contribuie la sporirea ansamblului de măsuri preventive și de combatere a infracțiunilor în sfera violenței în familie prin eficientizarea activității organelor de drept competente, precum și la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale respective.

I. Concluzii:

Problema ştiinţifică actuală de importanţă majoră a fost demonstrată prin **concluziile** elaborate în baza ipotezei de cercetare, după cum urmează:

1. Prin introducerea art.201[1] CP RM se realizează protecţia juridico-penală a inviolabilităţii persoanei în familie, în legea penală fiind introduse componenţele speciale care incriminează fapte infracţionale îndreptate împotriva celor ce fac parte din cercul familial. Norme privind violenţa intrafamilială în Codul penal al Republicii Moldova sunt repartizate în două categorii: 1) Normele juridico-penale din Partea Generală a Codului penal (art.133[1] CP RM (Membru de familie) şi lit.d) alin.(1) art.131 CP RM (Fapta săvârşită în public)) – ne ajută să distingem fapta săvârşită *în public* de fapta săvârşită *în privat,* inclusiv în condiţii de familie; 2) normele juridico-penale ce fac parte din Partea Specială a Codului penal care prevăd răspunderea penală pentru infracţiuni ce implică violenţă intrafamilială, prin indicarea expresă la existenţa unui raport special bazat pe relaţii interfamiliale dintre făptuitor şi victimă). Lista întreagă de fapte infracţionale cu caracter intrafamilial prevăzute în Partea Specială CP RM necesită o normă cu caracter general care ar defini noţiunea unor infracţiuni cu caracter de violenţă în familie *(A se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.3.; Capitolul 3, Subcapitolul 3.3).*

2. Noţiunea de familie în sens juridico-penal nu este identică cu cea din dreptul familiei şi din dreptul civil, fiind mai extinsă, ceea ce ar corespunde scopului protecţiei juridico-penale a inviolabilităţii persoanei în familie. *Familia, în sens juridico-penal, reprezintă un grup social de persoane unite prin relaţii de consangvinitate, căsnicie comună şi legături afective, fundamentate pe obligaţiuni reciproce de ordin moral şi legal ce decurg din căsătorie, concubinaj, rudenie sau adopţie.* Legea penală asigură protecţia familiei prin prisma unui institut social distinct, reflectând semne caracteristice constante (specifice relaţiilor de familie) ale infracţiunilor intrafamiliale. Actele de violenţă în familie deseori se produc în *familii secundare* (căsătorie, concubinaj) (74,5%); iar în *familiile de origine* doar în 25,5% din numărul total de cazuri (împotriva părinţilor sunt săvârşite în proporţii egale atât în oraş, cât şi în sat) [104, p.237-253; 112, p.61-70] *(A se vedea: Capitolul 3, Subcapitolul 3.1).*

3. Securitatea familială în rând cu solidaritatea familială constituie obiectul juridic special la care atentează faptele infracţionale de violenţă în familie prevăzute la art.201[1] CP RM. Relaţiile de familie funcţionează nu doar ca rapoarte juridice, deoarece există multe interese familiale care *a priori* nu pot fi reglementate juridic, prin urmare realizarea acestora necesită unele garanţii juridice de securitate, inclusiv asigurarea juridică a inviolabilităţii lor. Prin *securitate familială* trebuie de înţeles *bunăstarea socială, fizică, psihică (spirituală, intelectuală, emoţională), educaţională şi financiar-materială a fiecărui membru de familie, care are dreptul de a fi liber de la pericole de tip extra- şi intrafamilial. Interesele de securitate familială* trebuie

luate în considerare la construirea componenţelor infracţionale din cadrul Părţii Speciale a Codului penal, precum şi la formularea prevederilor normative din cadrul Părţii Generale *(A se vedea: Capitolul 3, Subcapitolul 3.1).*

4. Legea penală nu trebuie să-i ofere protecţie juridico-penală egală oricărei persoane care se află în orice formă de conlocuire cu partenerul, iar „calitatea" şi „durata" relaţiei nu pot fi apreciate la discreţia instanţei. Dacă până la operarea modificărilor legislative *calitatea de membru de familie trebuia să existe în momentul săvârşirii faptei*, atunci astăzi, în lumina amendamentelor, chiar dacă această calitate a încetat, această împrejurare nu va influenţa la calificarea faptei potrivit alin.(1) art.201^1 CP RM (se atribuie atât în condiţia locuirii separate, cât şi în condiţia conlocuirii). Aparent, legiuitorul a procedat corect încercând să evite unele situaţii specifice legate de instituirea unui regim comun de protecţie juridico-penală a persoanelor agresate fie aflate în căsătorie oficială, fie aflate în relaţii faptice de conlocuire, iar *„calitatea"* şi *„durata"* relaţiei s-au lăsat la discreţia instanţei de judecată. Însă, judecătorului îi va reveni un val de întrebări de conotaţie etico-morală şi de logică juridică care pot apărea în legătura cu convieţuirea faptică admisă dintre actualii sau foştii parteneri (Care este termenul de „prescripţie" a unei foste relaţii de concubinaj, relaţiile intime (amoroase, private etc.)? Cât de corect este a i se oferi unui copil apărut în urma relaţiilor extraconjugale ale unui bărbat căsătorit protecţie juridico-penală, iar mamei lui – nu? etc.). Lărgirea listei persoanelor considerate membri de familie conduce la situaţii lipsite de logică şi etică. Autorul se porunnţă împotriva acestor amendamente. În plus, legiuitorul urmează să concretizeze că este vorba, de fapt, despre rudele apropiate, ceea ce ar corespunde şi cu prevederile alin.(4) art.134 CP RM, şi nu de termenii *„rudele"* şi *„afinii"* întâlnite în dispoziţia art.133^1 CP RM. *(A se vedea: Capitolul 3, Subcapitolul 3.1).*

5. Infracţiunile violente intrafamiliale posedă trăsături specifice comune: atentează la două obiecte; locul şi anturajul săvârşirii infracţiunii contribuie la survenirea urmărilor grave; forma vinovăţiei este totdeauna intenţia, iar motivele sunt tipice familiale; între făptuitor şi victimă există relaţii specifice. Făptuitorul posedă şi anumite trăsături speciale – se află în *relaţie de familie cu victima*. Legiuitorul operează cu *prezumţia cunoaşterii legăturii de familie existente între făptuitor şi victimă.* Violenţa în familie poate presupune manifestarea doar a intenţiei în raport cu prejudiciile pe care le implică. Violenţa în familie este exercitată cu precădere împotriva femeilor (85% din numărul total de cazuri). În 94,12% de cazuri analizate, inculpaţii erau de *gen masculin*, iar de *gen feminin* în doar 5,88% de cazuri. În majoritatea cazurilor de violenţă în familie a fost observată *săvârşirea faptei în stare de ebrietate alcoolică* (80,88%), fiind recunoscută de către instanţa de fond în calitate de circumstanţă agravantă doar în 30,9% de cazuri, în alte cazuri instanţele nu s-au expus. Doar într-un singur caz, pe lângă pedeapsa penală, condamnatului i s-a aplicat *tratament medical forţat de dezalcoolizare*.

Numai abuzul sau excesul de corecţie prin măsuri sau tratamente care acţionează în sens contrar drepturilor, libertăților și intereselor copilului şi îi pun în primejdie gravă dezvoltarea lui fizică, intelectuală sau morală constituie infracțiune. Calificarea oricărui atentat cu caracter sexual asupra victimei adulte sau asupra copilului depăşeşte limitele art.201^1 CP RM. Acesta urmează a fi calificat în funcție de împrejurările cauzei în baza art.171-175 CP RM, cu indicarea tuturor semnelor calificative *(A se vedea: Capitolul 2, Subcapitolul 2.2.; Capitolul 3, Subcapitolul 3.2).*

Din punct de vedere interdisciplinar (drept penal, criminologie, sociologie, psihologie), violența în familie cuprinde toate actele de abuz și violență, de neglijare, amenințare și abandon întreprinse la nivelul familiei de unul sau mai mulți făptuitori care în mod normal ar fi trebuit să furnizeze protecție, îngrijire și siguranță. În relații intrafamiliale violente există o legitate: *un agresor – mai multe victime*, iar părăsirea relațiilor violentale intrafamiliale are loc în primii ani ai de convieţuire şi este caracteristică doar partenerilor, excepția fiind – copii minori, vârstnicii dependenți de agresorul familial, precum și partenerii care s-au deprins cu violența periodică, ceea ce, în final, duce la escaladarea și înrădăcinarea violenței.

Descrierea contribuțiilor personale cu sublinierea semnificației teoretice și valorii practice a acesteia. *Contribuțiile personale* se exprimă în cercetarea multiaspectuală, interdisciplinară și complexă a răspunderii penale pentru faptele prejudiciabile incriminate la art.201^1 CP RM la nivel de teză de doctorat. Referitor la *situația științifică anterioară în domeniu*, am identificat neconcordanța opiniilor autorilor referitor la statutul victimei violenței în familie (art.201^1 CP RM); tendința legislativă de a substitui incriminarea faptelor infracționale intrafamiliale cu incriminarea faptelor infracționale săvârşite împotriva femeilor și împotriva minorilor; prezența numeroaselor studii criminologice, psihologice şi sociologice şi absența numărului suficient de studii juridico-penale integrale.

Baza legală și empirică a studiului o constituie normele legislației penale și extrapenale în vigoare a Republicii Moldova în materia violenței în familie; cauzele penale selective examinate în baza art.201^1 CP RM arhivate pentru anii 2011-2015 (I semestru) și examinate de către instanțele de fond; precum și unele hotărâri ale Colegiului penal CSJ RM pentru perioada anilor 2014-2019 (primele trei luni), normele internaționale în domeniul protecției juridice victimelor violenței în familie; experiența legislativă a unor state străine în domeniul protecției juridice a victimelor violenței în familie. *Baza științifică* a cercetării efectuate o constituie doctrina juridico-penală în materia violenței în familie, inclusiv operele reputaților autori contemporani din Republica Moldova, precum și de peste hotare. *Grație tratării pluridisciplinare a obiectului de cercetare* (dreptul penal, criminologia, psihologia, sociologia) au fost formulate concluzii și recomandări teoretice apte de a fi implementate în legea penală în vigoare, știința criminologică, sociologică și psihologică contemporană.

Semnificația teoretică a tezei se exprimă în: definirea bazelor conceptuale ale studiului științific de drept penal privind răspunderea pentru faptele infracționale de violență în familie prevăzute la art.201[1] CP RM; acumularea unui vast material teoretic și practic pentru dezvoltarea unor direcții actuale și complexe ale investigării infracțiunilor prevăzute la art.201[1] CP RM; efectuarea unor abordări teoretice referitoare la stabilirea elementelor constitutive obiective și subiective, precum și a circumstanțelor agravante ale infracțiunilor prevăzute la art.201[1] CP RM; identificarea unor perspective asupra cadrului științific vizând limitele și condițiile răspunderii penale pentru faptele infracționale prevăzute la art.201[1] CP RM.

Valoarea practică a tezei de doctorat: identificarea corectă și interpretarea pluriaspectuală a faptelor infracționale prevăzute la art.201[1] CP RM, și determinarea criteriilor de delimitare a faptelor conexe, este relevantă atât pentru aplicarea corectă a art.201[1] CP RM în practica de urmărire penală și cea judiciară, cât și pentru dezvoltarea ulterioară a științei penale; critica neajunsurilor de care suferă dispozițiile art.201[1] CP RM poate fi luată în considerare de către legiuitor; concluziile și recomandările formulate în cadrul tezei sunt aplicabile în activitatea practică a organelor de drept.

Date privind aprobarea rezultatelor. Concepțiile și concluziile de bază ale tezei au fost expuse în cadrul a 19 publicații științifice, printre care și un studiu monografic. În același timp, unele idei ce constituie rezultatul cercetării au fost prezentate la conferințe științifice naționale și internaționale din anii 2015-2017.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate. Rezultatele obținute sunt limitate multidirecțional: 1) prin tema tezei de doctorat cercetată în conformitate cu specialitatea științifică aleasă, atenția științifică fiind acordată în exclusivitate aspectelor juridico-penale a infracțiunilor violentale intrafamiliale; 2) prin natura juridico-penală a faptelor prejudiciabile de violență în familie prevăzute la art.201[1] CP RM; 3) prin perioada de timp pe parcursul căreia a fost formată baza empirică a cercetării (practica judiciară pentru anii 2011-2019 (primele trei luni)); 4) prin modificările operate în conținutul legii penale atât la nivelul Părții generale, cât și la nivelul Părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. Reieșind din limitele impuse, au ieșit din aria de cercetare aspecte teoretico-practice de origine criminologică, sociologică, psihologică, procesual-penală și criminalistică. Totodată, în urma cercetărilor întreprinse am reușit să obținem și unele date interdisciplinare cu caracter criminologic, psihologic și sociologic care au contribuit enorm la fundamentarea conceptului juridico-penal al infracțiunilor de violență în familie prevăzute la art.201[1] CP RM.

II. Recomandări:

1. Completarea Codului penal al Republicii Moldova prin introducerea unei norme juridico-penale în Partea generală a Codului penal.

În cadrul prezentei teze de doctorat s-a argumentat propunerea pentru introducerea unui nou articol în Capitolul XIII *„Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul Cod”* al Părții Generale a Codului penal al Republicii Moldova. Această tehnică legislativă nu este una revoluționară sau novatoare și este deja cunoscută legiuitorului moldav în cazul infracțiunilor cu caracter terorist, definiția cărora o întâlnim la art.134^{11} CP RM. Respectivul articol va avea următorul conținut:

„Articolul 133^{2}. Infracțiune cu caracter de violență în familie

Prin infracțiune cu caracter de violență în familie se înțelege una dintre infracțiunile prevăzute la: lit.e[1]) alin.(2) art.145; *art.147; lit.b[2]) alin.(2) art.171*; *lit.b[2]) alin.(2) art.172*; *lit.b) alin.(2) art.175[1]*; *art.201[1]*; *art.320[1]”*.

2. Completarea Codului penal al Republicii Moldova prin introducerea unei agravante în alin.(2) art.201^{1} CP RM. Întru eficientizarea protecției juridico-penale a victimelor violenței în familie, se completarea art.201^{1} CP RM cu o variantă agravată nouă având următorul conținut: *lit.b[1] alin.(2) art.201[1] CP RM „de către o persoană care anterior a mai săvârșit o faptă cu caracter de violență în familie”.* Această agravantă la fel nu intră în contradicție cu conceptul legii penale contemporane, deși legiuitorul moldav just a renunțat la semnul *„repetat”.* Așadar, în Partea Specială a Codului penal, au fost păstrate câteva cazuri de *„repititivitate specială”,* expres prevăzute de lege (alin.(1) (lit.o alin.(2) art.145 CP RM; alin.(1) (lit.a) alin.(2) art.171 CP RM); alin.(1) (lit.a) alin.(2) art.172 CP RM). Prezența acestei agravante va contribui la prevenirea și combaterea mai eficientă a faptelor prejudiciabile de violență în familie.

3. Completarea Codului penal al Republicii Moldova prin introducerea unei agravante în alin.(2) art.201^{1} CP RM. Cu toate că, conform datelor noastre empirice, am demonstrat că atentate intrafamiliale împotriva minorilor și vârstnicilor sunt extrem de răspândite, legea penală nu acordă protecție specială copiilor minori și persoanelor neputincioase (vârstnicilor, persoanelor cu handicap sau cu necesități speciale) care au devenit victime ale violenței în familie. Întru înlăturarea lacunei determinate propunem introducerea în alin.(2) art.201^{1} CP RM a unei variante agravate a violenței în familie, prin inserarea în textul legii a lit.b^{2}) cu următorul conținut: *„cu bună știință asupra unui minor sau cu bună știință asupra unei persoane care se află în stare de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor”.*

4. Dezincriminarea faptei de *„izolare”* și *„intimidare”* prevăzute la lit.b) alin.(1) art.201^{1} CP RM din motivul caracterului estimativ al ambelor noțiuni, precum și din motivul lipsei de logică juridică, când o normă specială pentru unele forme de izolare și intimidare urmate de urmările prejudiciabile este prevăzută în Codul contravențional (art.64, art.78^{2} Cod contravențional), iar norma generală este prevăzută în Partea Specială a Codului penal.

5. Excluderea lit.c) alin.(1) art.201[1] CP RM cu conținutul *„privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existenţă primară”* care, în formularea actuală, este de fapt partea componentă a altor acțiuni violente prevăzute la lit.a) alin.(1) art.201[1] CP RM. Propunem excluderea lit.c) din alin.(1) art.201[1] CP RM în felul următor: sintagma *„privarea de mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existenţă primară”* se exclude, iar cuvântul *„neglijare”* se transferă în conținutul modalității de la lit.a) alin.(1) art.201[1] CP RM, astfel încât aceasta să aibă următorul conținut: „*Maltratarea sau alte acte violente, precum și neglijarea soldată cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății”.*

6. Restrângerea cercului de victime ale infracțiunilor de violență în familie. Restrângerea cercului de persoane care pot fi recunoscute membri de familie în sensul art.133[1] CP RM prin introducerea termenului relevant de *„rude apropiate”,* ceea ce ar fi în concordanţă și cu prevederile alin.(4) art.134 CP RM.

7. Renunțarea la indicarea scopului special în dispoziția de la alin.(1) art.201[1] CP RM. Scopul special reflectat în prevederile de la lit.b) alin.(1) art.201[1] CP RM – *în scop de impunere a voinţei sau a controlului personal asupra victimei* – poartă un caracter special. Optăm pentru *eliminarea oricăror referiri la scopul special*. Manifestări violentale în familie au loc nu doar în cazul în care făptuitorul *exercită controlul asupra relației*, dar și în alte cazuri, inclusiv când *făptuitorul intenționează să părăsească această relație*.

Sugestii privind potențialele direcții viitoare de cercetare legate de tema abordată.: analiza juridico-istorică a infracțiunilor de violență în familie; studii estimative juridico-penale și criminologice privind eficacitatea și utilitatea pedepselor penale, precum și a măsurilor de siguranță aplicate împotriva agresorilor familiali; efectuarea unui studiu consacrat măsurilor de asigurare a securității minorilor în dreptul penal.

Propuneri de utilizare a rezultatelor obținute în domeniile socio-cultural și economic: în practica de urmărire penală și cea judiciară, în procesul de instruire în cadrul instituțiilor de învățământ mediu și superior cu profil juridic; rezultatele cercetării cu caracter interdisciplinar pot fi utilizate în criminologice pentru prevenirea și combaterea criminalității interfamiliale, în psihologie de consiliere a victimelor violenței în familie, în sociologice la identificarea, monitorizarea și cercetarea familiei la nivel micro- și macrosocial.

BIBLIOGRAFIE

1. BRÎNZA, S., STATI, V. Răspunderea penală pentru infracțiunea de violență în familie (art.201[1] CP RM). În: *Revista Națională de Drept*, 2011, nr. 10-11, pp. 3-11.
2. BRÎNZA, S., STATI, V. Articolul 201[1] „Violența în familie” din Codul penal suferă de grave carențe tehnico-legislative. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr. 8, pp. 10-14.
3. BRÎNZA, S., STATI, V. Cu privire la posibila neconstituționalitate a unor amendamente recent operate în Codul penal și în Codul contravențional. Partea II. În: *Revista Națională de drept*, 2017, nr. 2(196), pp. 2-12.

4. BRÎNZA S., STATI V. *Tratat de drept penal. Partea Specială:* în 2 volume. Volumul I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, pp. 1006-1022.
5. BRÎNZA S., STATI V. Infracțiuni de violență în familie (art.201^1 CP RM) în lumina prevederilor Legii nr.196/2016. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”*, 2017, nr. 8 (108). pp. 47-56. ISSN 1814-3199, ISSN online 2345-1017
6. Convenția *ONU* cu privire la drepturile copilului. Adoptată de Adunarea Generală a ONU la 29 noiembrie 1989. Intrată în vigoare la 2 septembrie 1990. [11.03.2015] Disponibil: http://www.unicef.org/moldova/ CRC_RO.pdf
7. CORCEA, N. *Violența în familie: Monografie*. Chișinău: CEP USM, 2015. 353 p. ISBN: 978-9975-71-716-8
8. CORCEA, N. Identificarea etimologică a termenului „violența în familie”. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 1, pp. 48-55. ISSN 1811-0770
9. CORCEA, N. Violența în familie asupra vârstnicilor: aspecte criminologice și juridico-penale. În: *Revista Institutului Național al Justiției* (Publicație științifico-practică, informativă și de drept), 2015, nr. 2(33), pp. 43-48. ISSN 1857-2405
10. CORCEA, N. Violența sexuală – ca modalitate a violenței în familie: implicații juridico-penale. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 2, pp. 44-47. ISSN 1811-0770
11. CORCEA, N. Hotărârile Curții Europene pentru Drepturile Omului cu privire la violența în familie: cazurile contra Republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 3, pp. 49-56. ISSN 1811-0770
12. CORCEA, N. Violența asupra copilului în familie: aspecte juridico-penale. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 4, pp. 54-60. ISSN 1811-0770
13. CORCEA, N. Unele concluzii privind violența în familie și faptele conexe în dreptul penal comparat. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 5, pp. 46-52. ISSN 1811-0770
14. CORCEA, N. Latura subiectivă a violenței în familie prevăzute la alin.(1) art.2011 CP RM. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 7, pp. 53-57. ISSN 1811-0770
15. CORCEA, N. Analiza practicii judiciare în materia infracțiunii de violență în familie (art.2011 CP RM): concluzii și recomandări. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 8, pp. 61-70. ISSN 1811-0770
16. CORCEA, N. „Dreptul la corecție” versus violența în familie asupra copiilor: studii de caz. În: *Revista Națională de Drept*, 2015, nr. 9, pp. 51-61. ISSN 1811-0770
17. CORCEA, N. Violența în familie din perspectiva criminalisticii, criminologiei și a dreptului penal. În: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova „Studia Universitatis Moldaviae”. Seria „Științe Sociale”*, 2015, nr. 3(83), pp. 116-126. ISSN 1814-3199
18. CORCEA, N. Victima violenței în familie în dreptul internațional și în dreptul penal substanțial: interpretări și propuneri de lege ferenda. În: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova „Studia Universitatis Moldaviae”. Seria „Științe Sociale”*, 2015, nr. 8(88), pp. 95-108. ISSN 1814-3199
19. CORCEA, N. Calificarea juridico-penală a violenței sexuale asupra femeilor ca formă distinctă a violenței în familie. În: *Revista științifică a Universității de Stat din Moldova „Studia Universitatis Moldaviae”. Seria „Științe Sociale”*, 2015, nr. 11, pp. 30-38. ISSN 1814-3199
20. CORCEA, N., FORTUNA, GH. Obiectul juridic generic și obiectul juridic special al violenței în familie (art.2011 CP RM). În: *Revista științifică a Universității de*

Stat din Moldova „Studia Universitatis Moldaviae”. Seria „Ştiinţe Sociale”, 2017, nr. 3(103), pp. 98-112. ISSN 1814-3199

21. CORCEA, N., FORTUNA, GH. Violența în familie în modalitatea de izolare, intimidare, privare de mijloace economice și neglijare: aspecte juridico penale. În: *Studia Universitatis Moldaviae, Seria „Științe sociale”,* 2017, nr. 8(108), pp. 123-133. ISSN 1814-3199, ISSN online 2345-1017

22. CORCEA, N. Impactul legislației extrapenale asupra încadrării juridico-penale a infracțiunii de violență în familie (art.2011 CP RM). În: *Materialele Conferinței științifice internaționale cu genericul „Rolul științei și educației în implementarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană*", Chișinău, 5 februarie 2015. Iași: Vasiliana'98, 2015, pp. 291-295. ISSN 2078-5356

23. CORCEA, N. Vectorii principali de îmbunătățire a cadrului legislativ în sfera protecției victimelor violenței în familie. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”, 5 iunie 2015*. Cahul: US Cahul, 2015, pp. 70-74. ISSN 2587-3563

24. CORCEA, N. Analiza selectivă a practicii judiciare în materia violenței în familie din arhiva judecătoriilor sec.Râșcani și sec.Ciocana, mun.Chișinău (perioada 2011-2015). În: *Materialele Conferinţei ştiinţifice naţionale cu participare internaţională „Integrare prin cercetare şi inovare”.* Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Cercetare și Inovare, 10-11 noiembrie 2015, pp. 69-72. ISBN 978-9975-71-703-8

25. CORCEA, N., FORTUNA, GH. Sinteza științifică a unor aspecte discutabile în materia răspunderii penale pentru actele de violență în familie. În: *Materialele Conferinţei ştiinţifice naţionale cu participare internaţională „Integrare prin Cercetare şi Inovare”.* Institutul de Cercetare și Inovare al Universităţii de Stat din Moldova, Facultățile Universității de Stat din Moldova, Școlile Doctorale ale Universității de Stat din Moldova, perioada 9-10 noiembrie 2017, pp. 28-31. ISBN 978-9975-71-812-7

26. *Notă informativă privind starea infracționalității contra vieții și sănătății persoanei, precum și celor comise în sfera relațiilor familiale pe parcursul a 6 luni ale anului 2018.* [citat: 02.03.2019] Disponibil: http://politia.md/sites/default/files/ni_violenta_in_familie_06luni_2018_plasare_web_-finala.pdf

27. PAVLIUC, Gh. Actele de persecuție în reglementarea Codului contravențional al Republicii Moldova: analiza unei inovații legislative. În: *International Scientific Journal EURO-AMERICAN SCIENTIFIC COOPERATION: research articles* / Responsible editors: TONKYH, S., PRYHODKO, N., MINTZ, A. Hamilton, Canada: «Accent Graphics Communications», 2017. Volume 15, pp. 34-38.

28. STATI, V.A., PAVLIUC, Gh.I. Neexecutarea măsurilor de siguranță din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie: oportunitatea incriminării și caracteristicile juridico-penale. În: *Актуальные научные исследования в современном мире: XXIII Междунар. научн. конф., 26-27 марта 2017 г.*, Переяслав-Хмельницкий. Сб. научных трудов. Переяслав-Хмельницкий, 2017. Вып. 3(23), ч. 5, сс. 124-130.

29. CAMPBELL, J.C., WEBSTER, D.W., GLASS, N. The Danger Assessment Validation of a Lethality Risk Assessment Instrument for Intimate Partner Femicide. In: *Journal of Interpersonal Violence*, April 2009, Volume 24, Number 4, pp. 653-674. ISSN: 08862605.

30. GARBIN, C.A.S., QUEIROZ, A.P., ROVIDA, T.A.S., GARBIN, A.J.I. Occurrence of Traumatic Dental Injury in Cases of Domestic Violence. In: *Braz Dent Journal*, 2012, Issue 1, pp. 72-76. ISSN 1806-4760

31. JACKSON, N.A. *Encyclopedia of Domestic Violence*. New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2007, pp. 715-718. 789 p. ISBN 978-0-415-96968-0
32. OLĂRESCU, V., VELEANOVICI, A. *Perspective psihosociale ale abuzului și neglijării copilului.* Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, Institutul de Științe ale Educației, 2015, 68 p. ISBN 978-9975-48-085-7.
33. WALKER, L.E. Psychology and Domestic Violence Around the World. In: *American Psychologist*, January 1999, vol.54, no.1, p.21-29. ISSN: 0003-066X
34. WOLFE, D.A., JAFFE, P.G. Emerging Strategies in the Prevention of Domestic Violence. In: *The Future of Children Domestic Violence and Children*, vol. 9, no. 3, 1999, pp. 133-144. ISSN: 1054-8289
35. КУФТЯК, Е.В. *Совладающее поведение в семье, регулярно применяющей физические наказания детей:* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Специальность19.00.05 – социальная психология. СПб.: Российский государственный педагогический университет им. А.И. Герцена, 2003. 28 с.
36. БАГУН, Э.А. *Ответственность за побои и истязание по Уголовному кодексу Российской Федерации:* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Москва: Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова, 2007, 28 р., с.9.
37. ЗЫРЯНОВА, Ю.В. *Криминологическая характеристика насилия в отношении несовершеннолетних членов семьи и его предупреждение (по материалам Южно-Сибирского региона):* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Абакан: Хакасский государственный университет им.Н.Ф. Катанова, 2017, 37 с.
38. МЕЛИКОВ, Ф.А. *Уголовно-правовые и криминологические меры противодействия насилию в семье:* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Москва: Российский университет дружбы народов, 2017, 23 с.
39. ФОРТУНА, Г.Ф. Настоящее и перспективы регулирования ответственности за насилие а семье по законодательству Украины и Республики Молдова. В: *Правозастосування: теорія, методологія та практика: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція»,* м. Київ, 13 квітня 2017 року. Тези наукових доповідей. – Київ-Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка», 2017, сс. 124-128.
40. ШАГАНОВА, О.М. *Уголовная ответственность за неисполнение обязанностей по воспитанию несовершеннолетнего:* Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность: 12.00.08 – Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Барнаул: Барнаульский юридический институт, 2014, 176 с.

ADNOTARE

Corcea Nicolae „Violența în familie: aspecte juridico-penale”, Teză de doctor în drept la Specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal, Chișinău, 2019

Structura tezei: Introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 447 titluri, o anexă, 149 de pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 19 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: violență în familie; violență; familie; violență domestică; membru de familie; rudă apropiată; maltratare; alte acte de violență; abuz; izolare; intimidare; victima violenței în familie; acte de persecuție.

Scopul lucrării: elaborarea concepției științifico-practice privind răspunderea penală pentru violență în familie, faptă prejudiciabilă incriminată la art.201^1 CP RM, în accepțiunea aspectelor *de lege lata* și *de lege ferenda*.

Obiectivele cercetării: stabilirea conținutului juridic al infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; determinarea conținutului faptei prejudiciabile din cadrul infracțiunilor prevăzute la art.201^1 CP RM; sintetizarea asemănărilor și deosebirilor dintre infracțiunile prevăzute la art.201^1 CP RM și faptele conexe penale sau extrapenale etc.

Noutatea științifică și **originalitatea rezultatelor:** derivă din abordarea multiaspectuală, interdisciplinară și de pionierat a răspunderii penale pentru violență în familie, prin consolidarea prevederilor incriminatoare naționale cu aspectele doctrinare, precum și cu practica judiciară națională, cu instrumentele internaționale și regionale și cu mecanismele care le pun în acțiune pentru combaterea violenței în familie, și constă în cercetarea complexă a răspunderii penale pentru faptele prejudiciabile incriminate la art.201^1 CP RM la nivel de teză de doctorat.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante soluționate: fundamentarea științifică a elementelor și semnelor constitutive ale infracțiunilor de violență în familie prin prisma legii penale și a practicii judiciare, precum și în înaintarea unui set de recomandări sub aspect *de lege ferenda*, de natură să contribuie la sporirea ansamblului de măsuri preventive și de combatere a infracțiunilor în sfera violenței în familie prin eficientizarea activității organelor de drept competente, precum și la perfecționarea practicii de aplicare a normei juridico-penale respective.

Semnificația teoretică: definirea bazelor conceptuale ale studiului științific de drept penal privind răspunderea pentru faptele infracționale de violență în familie prevăzute la art.201^1 CP RM, precum și în identificarea unor perspective asupra cadrului științific vizând limitele și condițiile răspunderii penale pentru faptele infracționale prevăzute la art.201^1 CP RM.

Valoarea aplicativă: studiul efectuat a permis constatarea unor deficiențe ce marchează prevederile art.201^1 CP RM, acestea împiedică aplicarea și interpretarea corectă a reglementărilor în cauză. Întru a înlătura aceste neajunsuri, comunității științifice îi sunt înaintate concluzii și recomandări menite să contribuie la perfecționarea cadrului normativ.

Implementarea rezultatelor științifice: acestea sunt aplicabile în activitatea organelor de drept, în special în ce privește calificarea corectă a faptelor în conformitate cu art.201^1 CP RM. Ele pot fi utile la elaborarea de publicații științifice cu caracter de îndrumare pentru cadrele didactice, studenți, masteranzi, doctoranzi.

РЕЗЮМЕ

Корча Николае, «Насилие в семье: уголовно-правовые аспекты»
Диссертация на соискание ученой степени доктора права, Специальность 554.01 – Уголовное право и уголовно-исполнительное право, Кишинэу, 2019

Структура диссертации: Введение, 3 главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 447 наименований, одного приложения, 149 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 19 научных работах.

Ключевые слова: насилие в семье; насилие; семья; домашнее насилие; член семьи; близкий родственник; нанесение побоев; иные насильственные действия; злоупотребление; изоляция; запугивание; жертва насилия в семье; акты преследования.

Цель диссертации: разработка научно-практической концепции уголовной ответственности за насилие в семье, преступные деяния, предусмотренные ст.201^1 УК РМ, в свете аспектов *de lege lata* и *de lege ferenda*.

Задачи исследования: установление элементов составов преступлений, предусмотренных ст.201^1 УК РМ; определение фактического содержания преступных деяний, предусмотренных ст.201^1 УК РМ; выявление сходств и различий между указанными преступными деяниями и смежными уголовными преступлениями, а также иными правонарушениями и т.д.

Научная новизна и оригинальность результатов исследования: многоаспектный, междисциплинарный и новый подход в части установления уголовной ответственности за насилие в семье посредством установления взаимосвязи законодательных положений внутреннего законодательства с доктринальными позициями, практикой национальных судебных инстанций, международными инструментами регионального и международного характера и механизмами их применения в части насилия в семье, и состоит во всестороннем диссертационном исследовании уголовной ответственности за совершение преступных деяний, предусмотренных ст.201^1 УК РМ.

Полученные результаты, способствующие решению особо значимой научной проблемы, разрешенной в рамках проведенного диссертационного исследования: состоят в научном обосновании элементов и признаков преступных деяний путем исследования уголовного закона и судебной практики в области насилия в семье, а также в выработке и предложении целого спектра рекомендаций по совершенствованию содержания действующих уголовно-правовых норм, что, в свою очередь, способствует предупреждению и борьбе с насилием в семье в свете повышения эффективности деятельности правоохранительных органов и правоприменительной практики в указанной сфере.

Теоретическая значимость: определение концептуальных основ научного исследования применительно к ответственности за преступные деяния насилия в семье, предусмотренные ст.201^1 УК РМ, в том числе и определение некоторых научных перспектив пределов и условий наступления уголовной ответственности за совершение преступлений, предусмотренных ст.201^1 УК РМ.

Практическая применяемость исследования: проведенное научное исследование позволило обнаружить законодательные недоработки ст.201^1 УК РМ, создающие препятствия для правильного и единообразного применения и толкования уголовно-правовых норм данной статьи. В целях их устранения и усовершенствования нормативно-правовой базы, автор предлагает научному сообществу свои выводы и рекомендации.

Апробация результатов диссертационного исследования: Полученные результаты используются в учебном процессе, могут быть применены в практической деятельности правовых органов, особенно при квалификации деяний, предусмотренных ст. 201^1 УК РМ.

ANNOTATION

Corcea Nicolae „Family violence: aspects of the Criminal Law",
Ph.D. Thesis, Specialty 554.01 – Criminal law and law of penal execution,
Chişinău, 2019

Structure of thesis: Introduction, 3 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 447 titles, one appendix, basic 149 text pages. The obtained results are published in 19 scientific papers.

Key-words: family violence; violence; domestic violence; family; family member; close relative; mistreatment; other violent acts; abuse; isolation; intimidation; victim of family violence; acts of persecution.

The purpose of the Ph.D. thesis: elaboration of the scientific and empirical concept of criminal liability for family violence as a criminal misdeed provided by the art.201^1 of the Criminal code of the Republic of Moldova, by approach of *de lege lata* and *de lege ferenda*.

The objectives of investigation: establishment of the legal content of the criminal misdeeds provided by the art. 201^1 CC RM; establishment of the factual content of the criminal misdeeds provided by the art. 201^1 CC RM; synthesis of the resemblances and the differences between family violence criminal misdeeds and other colateral violations of penal or extra-penal nature etc.

The scientific novelty and originality of the obtained results: those results are flowing out the multifaceted, interdisciplinary and the newest application of criminal liability for family violence, by means of strengthening national incriminating regulations well-adjusted to the doctrine, as well as to the national case law, to the universal and regional international instruments and mechanisms relevant for family violence crimes, and consists of a manifold scrutiny of criminal liability for the misdeeds incriminated by the article art.201^1 of the Criminal code of the Republic of Moldova on a standard of a Ph.D. thesis.

The obtained results which contribute solving of the foremost scientific problem: it consists in groundwork pivotal elements and items of family violence crimes using penal law and judicial practice, along with suggesting recommendations *de lege ferenda* which will contribute to increasing of family violence prevention and its counteraction by means of fortifying law enforcement authorities' efficiency, as well as improvement of relevant law practice in family violence.

Theoretical importance: it is expressed in the defining the conceptual basis of the scientific research in the Criminal Law concerning criminal liability for the criminal miseeds of the family violence provided by the art. 201^1 CC RM, as well as in identifying some scientific perspectives concerning limits and conditions of the criminal liability for those criminal misdeeds.

Practical value of the research paper: the performed research permitted to establish that there exist several gaps and deficiencies in the art.201^1 CC RM, they create obstacles in the correct application and interpretation of the penal regulations concerning family violence. As a result, in order to eliminate those gaps there are proposed several recommendations in order to improve the present penal regulations.

Implementation of the scientific results: the scientific results can be applied in the professional activity of the law enforcement authorities, especially concerning correct legal appreciation of the misdeeds incriminated by the article 201^1 CC RM. At the same time, they can be useful during the elaboration of some scientific publications and other issues for the scientific workers, teachers, students, including those who are pleading for master degree and Ph.D.

CORCEA NICOLAE

VIOLENȚA ÎN FAMILIE: ASPECTE JURIDICO-PENALE

SPECIALITATEA – 554.01 DREPT PENAL ȘI EXECUȚIONAL PENAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar:	Formatul 60×84 $^{1}/_{16}$
Hârtie ofset. Tipar ofset.	Tirajul 50 ex.
Coli de tipar: 2,0.	Comanda nr. 38/19

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. A.Mateevici, 60. Chişinău, MD 2009